RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 28.

Tisdagen den 22 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 49, i anledning af särskilda motioner, åsyftande att genom ändringar i gällande lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden bättre, än genom samma lagstiftning skett, tillgodose hustruns rätt;

N:o 50, i anledning af väckt motion dels om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen, dels ock om antagande af en särskild lag angående ansvar för misshandel af djur; samt

N:o 51, i anledning af väckt motion om särskild lag angående plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8, angående silfverskiljemyntets legering med mera.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 178, med delgifning af nämnda Kammares beslut beträffande dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om undersökning af de utvägar, som kunna finnas att tillgå för afhjelpande af olägenheten med afseende på mängden af de ärenden, som nu af Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas, beslöt Första Kammaren, på framställning af Herr *vice Talmannen*, att hänvisa detta ärende till sitt Tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Kongl. Maj:ts den 19 i denna månad bordlagda proposition till Riksdagen, angående ändring i 72 § Riksdagsordningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 19 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 40.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 19 i denna månad bordlagda memorial N:o 41, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Lag-Utskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtanden N:is 45—48.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets den 26 och 28 sistlidne Mars bordlagda utlåtande N:o 33, i anledning af väckta motioner rörande dels afskrifning eller aflösning af grundskatterna, dels afskrifning af eller lättnader i rustnings- och roteringsbesvären.

Angående rustnings- och roterings-besvären.

Punkten B.

Mom. 1:o).

Herr Abelin: Det föreliggande utskottsbetänkandet, i hvad det rörer framställningarne under Litt. B), är i sanning egnadt att ingifva fosterlandsvännen allvarliga bekymmer, i det att det gifver vid handen att från den bestämmande utskottsmajoritetens sida ingen som helst tanke förefunnits eller sökt göra sig gällande för försvarets ordnande, men väl deremot att anspråken på lindring i eller afskrifning af de på jorden för knektehållens upprätthållande rättsligt hvilande besvär blifvit villigt och rikligen tillgodosedda.

Hittills har man åtminstone, då fråga varit om större lindringar i rustnings- och roterings-besväret eller om dess fullständiga afskrifning, i sammanhang dermed tänkt sig eller erbjudit en mer eller mindre omfattande reglering eller förstärkning af försvaret eller en fullkomlig omdaning af det samma på en annan grund, om man än, då fråga varit om att öfvergå från ord till handling, undandragit sig att infria de gifna löftena. Nu vill det synas som vore äfven denna hänsynsfullare form för yrkandena en öfvervunnen ståndpunkt.

Men om det resultat, hvartill Utskottet här kommit, är ur denna synpunkt märkligt, så äro de skäl, som skulle motivera det berättigade i detsamma, i sanning icke mindre märkliga. Utskottet vill icke nu förorda åtgärder för rustnings- och roterings-bördans *fullständiga* afskrifning, enär enligt Utskottets förmenande ett förslag derom inom en icke aflägsen framtid vore att från Kongl. Maj:t förvänta; men Utskottet tvekar dock icke att gå Kongl. Maj:t i förväg, ehuru Utskottet för denna gången nöjt sig med att fordra en afskrifning af 10 procent utaf besvären. Utskottet synes erkänna, att en reglering af indelningsverket samt en lindring af dess bördor skulle lända organisationen till fördel, men finner likväl icke skäl att tillstyrka någon af de i sådant syfte vid denna riksdag afgifna motionerna, enär de deri föreslagna åtgärderna kunde lägga hinder i vägen för sjelfva afskrifningen, — den fullständiga afskrifning, som Utskottet tänkt sig. Och från denna synpunkt sedt, förekommer det Utskottet olämpligt att vid en

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

tidpunkt, då Kongl. Maj:t och Riksdagen förklarat sig anse att indelningsverket borde afskaffas, anhålla om en omgestaltning af det samma.

Nu förhåller det sig likväl så — något hvarom Utskottets ledamöter icke kunnat vara okunnige — att Kongl. Maj:t och Riksdagen icke förklarat sig anse indelningsverket böra afskaffas annorledes än i sammanhang med och under förutsättning af att en för landets försvar betryggande härorganisation på annan grund än den bestående antoges. Icke heller har Kongl. Maj:t ifrågasatt någon större lindring uti indelningsverkets bördor, med mindre än att samtidigt dermed väsentliga fördelar för försvaret vunnes. Och icke kan man, om man vill vara sanningsenlig, efter den utgång försvarsfrågan fick vid förra Riksdagen, med Utskottet påstå att indelningsinstitutionen nu mera är af båda statsmakterna såsom grundval för vårt försvar utdömd.

Långt ifrån alltså att i de angifna omständigheterna erhålla stöd för den ifrågasatta ovilkorliga afskrifningen, hade Utskottet af de nu uppgifna sakförhållandena bort känna sig manadt att afstå från förslaget, sådant det nu föreligger, eller att åtminstone icke framkomma dermed vid en tidpunkt, då ännu minnena från ouppfylda erbjudanden äro så friska och då så nyligen som vid denna riksdag obenägenheten att bevilja anslag, äfven de för försvarets ordnande vigtigaste, på sätt som skett, lagts i dagen.

Det torde väl ock allt för väl inses, att framställningen i fråga — blottad som den är på hvarje skymt till tanke på försvarets förstärkande — i motsats mot hvad Utskottet förmenat, icke eger någon hållbar grund, äfvensom att tidpunkten, då den framkommit, för så vidt dermed skulle visas det berättigade i den samma, är synnerligen illa vald.

Af den uppfattning, jag nu uttalat, torde framgå, att jag icke kan annat än på det lifligaste protestera emot den af Utskottet föreslagna afskrifningen.

Hvad sedan beträffar de i utskottsbetänkandet omnämnda motionerna, så kan jag icke heller åt dessa lemna mitt understöd. Villigt erkänner jag önskvärdheten deraf, att en del tid efter annan uppkomna ojemnheter i försvarsbördans utgörande, så vidt möjligt är, utjemnas äfvensom billigheten i att, detta en gång skedt, bördorna fixeras; men då motionärerna derjemte framstält en högst väsentlig lindring i besvären utan att i sammanhang dermed föreslå någon sorts utveckling af institutionen för militära ändamål, kan jag ej längre följa dem.

Ett förslag i sådant syfte föreligger emellertid i Herr Casparssons och Friherre Palmstiernas reservation; och ehuru jag anser, att en större lindring icke är berättigad eller ens af billighetsskäl förestafvad förr, än det visat sig att rust- och rotehållarne genom beslutad större öfningstid för soldaten åläggas större omkostnader för hans underhåll eller att en mera utsträckt värnpligt fortgår vid sidan af institutionen, så anser jag likväl reservationen vara förtjent af understöd och synnerlig uppmärksamhet, enär den har den fördelen, att den i sig innebär ett tillmötesgående åt båda sidorna, så väl åt dem, som företrädesvis och ju förr desto hellre önska en förstärkning af försvaret, som ock åt dem, som vilja se en lindring i de på jorden hvilande besvären.

Dessutom synas mig åtskilliga omständigheter, på hvilka reserva-

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

tionen tvifvelsutan syftar, vara förtjenta af det största afseende; så nemligen att stamtrupper skulle uppsättas äfven i de delar af landet, der sådana nu icke finnas, samt att åt samtliga dessa trupper skulle gifvas fullt nöjaktig utveckling; att regementena gifvas lika stor nummerstyrka och en bättre ordnad förläggning, och att såmedelst åstadkommes en nära sammanslutning emellan regements- och beväringsområdena med flere för en hastig mobilisering så ytterst vigtiga anordningar.

Detta allt kan vinnas genom reservationen; och om jag än hållit före, att någon omfattande reglering af indelningsverket och väsentlig lindring af dess bördor icke bör ifrågakomma, utan att samtidigt dermed något göres för ett fullständigt ordnande och en utsträckning af värnpligten, så och då hinder icke möter att samtidigt framlägga förslag i detta syfte, anser jag likväl att reservationen i sig innebär sådana fördelar för försvaret och i och för sig utgör en sak af så omfattande och grundläggande betydelse, att den väl vore förtjent af någon uppoffring från statens sida, vore denne uppoffring ock större än den som Utskottet ifrågasatt.

Jag inser allt för väl, att denna åtgärd, en reglering af indelningsverket, kommer att ogillas af många och att skrifvelseförslaget i fråga sålunda skall komma att röna motstånd. Jag har hört många skäl uppgifvas mot aflåtandet af en sådan skrifvelse och många farhågor uttryckas med anledning af de möjliga resultaten af den samma. Af dessa vill jag endast upptaga den anmärkning, som finnes i utskottsbetänkandet om än med andra ord angifven och som går ut derpå, att indelningsverket efter en så omfattande reglering, som förutsatts i motionerna och i Herr Casparssons reservation, skulle komma att fastläsas.

För mig förekommer denna uppfattning — i den bemärkelse att indelningsverket skulle genom reglering än fastare bindas vid jorden, eller att en fullständig aflösning af det samma skulle derigenom blifva svårare än den nu kan vara — så ofattlig, att jag har svårt att tro den vara allvarligt menad. Eller skulle exempelvis dessa omständigheter, att rust- och rotehållarne befrias från en del dem nu åliggande, visserligen icke tryckande, men stundom retsamma bestyr, att de få sina bördor lindrade och fixerade, att de, å ena, samt soldaten, å andra sidan göras mindre beroende af hvarandra, att soldatens tjenstetid något minskas, samt att honom medgifves rätt att efter vissa färre års tjenst taga afsked, skulle, säger jag, dessa omständigheter hvar för sig eller förenade kunna i nyssnämnda mening leda till indelningsverkets fastläsande? Visserligen icke!

De verka ju alla derhän att göra aflösningen af det samma, der så deraf finnes behof, långt hastigare än som nu är möjligt. Men skulle regleringen af indelningsverket leda till ett fastläsande af detsamma i den bemärkelsen, att man allmänt blefve med detsamma belåten och att man funne det väl uppfylla sitt ändamål, ja, då vore alla kontrahenterna och icke minst landet i sin helhet sannerligen att lyckönska.

Ty hvarför skola vi dölja för oss att, då en arméorganisation på den rena värnpligtens grund, hvilken ur försvarets synpunkt och ur

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

synpunkten af nationens militära uppfostran vore det högsta önskliga, icke står att vinna, samt en stamorganisation på oförsökta grunder torde vara lika svår att åstadkomma som att omgärda med nödiga garantier — hvarför skola vi då dölja för oss, att det enda val vi hafva är att sluta oss till och utveckla den staminstitution, som vi redan hafva, och som, långt ifrån att vara, såsom Utskottet origtigt uppgifvit, utdömd, tvärt om eger djupa rötter, icke blott i vårt nationella lif — utan äfven i befolkningens sympatier.

Jag upprepar det ännu en gång, att jag anser Herr Casparssons reservation vara förtjent af mycken uppmärksamhet; och det är under inflytande af den uppfattningen, som jag tillåter mig hemställa, att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets betänkande, bifalla nyssnämnda reservation i denna punkt 1:o af mom. B.

Herr Montgomery-Cederhielm: Samma skäl och ännu starkare än det, som talar för ett afstyrkande af Stats-Utskottets förslag i afseende på grundskatternas afskrifning, eller att det icke härrört från en Kongl. proposition, synes mig tala för att äfven afslå hvad Utskottet i denna punkt B föreslagit.

De äro för oss allmänneligen bekanta, de många anmärkningar, som gjorts mot vårt försvarsväsen och de bristfälligheter, som deri nu finnas; och jag vågar säga, att ingen fosterlandsälskande regering finnes, som icke alltid skall göra förslag i afseende å förbättring och förstärkning af detta försvar.

Men huru dessa förslag blifvit mötta af Riksdagen, det är oss äfven nogsamt bekant.

Jag vill icke tala om hvad som nu under flere år händt i frågan om en förändrad arméorganisation; jag vill endast hålla mig till hvad som händt vid denna Riksdag och huruledes det förslag till försvarets förstärkande, som af regeringen framstälts, blifvit af Riksdagen bemött. Jag tror att vid en sådan ställning det icke kan vara skäl att frånhända regeringen den »trumf», den eger på hand så länge denna rustning och rotering qvarstår, och att i detta fall en kompromiss, en öfverenskommelse är icke allenast lämplig och tjenlig, utan högst nödvändig, i det att Konungen kan till representationen framställa den frågan: »viljen I hafva försvaret ordnadt på det viset eller på det viset», så kunna emot dessa förändringar motsvarande lindringar medgifvas.

Jag tror, att en sådan öfverenskommelse är högst nödvändig i vår realistiska tid, då man icke lefver på känslopolitikens område, utan i hvilken de särskilda intressena söka göra sig gällande emot hvarandra.

Under sådana förhållanden har jag icke kunnat deltaga i någon tillstyrkan till afskrifning i afseende å rustningen och roteringen, och då jag af sjukdom varit hindrad deltaga i Stats-Utskottets plenum vid denna frågas behandling, har jag likväl förut å afdelningen sökt motverka det beslut, som nu föreligger, och å hvilket jag härmed hos Herr Grefven och Talmannen anhåller om afslag.

Friherre Klinckowström: Hvad som mest frapperat mig vid genomläsandet af det betänkande, som Stats-Utskottet här levererat

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

till Kammaren, är det uttryck, som förekommer å sidan 9 i betänkandet, der det sägs, »att det förefaller Utskottet mindre lämpligt, om vid en tidpunkt, då så väl Kongl. Maj:t som Riksdagen förklarat sig anse indelningsverket böra afskaffas, Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om en omgestaltning af detsamma. En sådan åtgärd, vare sig densamma åsyftar en reglering eller en fixering af de ifrågavarande besvären, komme nemligen uppenbarligen att kräfva en omfattande utredning samt en icke obetydlig uppoffring af tid, arbete och kostnader, men då sjelfva institutionen redan nu är af båda statsmakterna såsom grundval för vårt försvar utdömd, kan det med skäl befaras, att det arbete och den kostnad, som komme att nedläggas på ett försök till dess reformerande, blefve förspilda.»

Jag vet sannerligen icke, om Utskottet rätt följt med den senaste Riksdagens förhandlingar i denna fråga, efter som Utskottet kunnat tillåta sig ett sådant uttryck som detta.

Väl är det sanning, att den indelta armén blifvit under förflutna tider så väl af Konung som Riksdag utdömd, men den senaste Riksdagen har i detta fall visat sig hafva en olika åsigt, som det synes mig Utskottet varit skyldigt att väl taga vara på. Det kan icke för herrarne här i Första Kammaren hafva fallit ur minnet den sex dagar långa diskussion, som vid förra riksdagen här förevar om just den 40 § i det af Särskilda Utskottet framlagda förslaget om stamtruppens anskaffning, på hvilken paragraf det hängde, om denna anskaffning skulle ske genom värfning eller på annat sätt. Följden af denna sex dagars öfverläggning blef, att Första Kammaren helt simpelt afslog denna 40:de §. Herrarne kunna vara öfvertygade om, att bland de röster, som då afgåfvos för afslag, voro icke så få från vänner för bibehållandet af indelningsverket, och hvad som är ännu mera betecknande, såsom ock af en talare, Friherre De Geer, anfördes vid behandlingen af punkten A i detta Utskotts utlåtande, är uttalandena från den mängd folkmöten, som under åren 1882 och 1883 höllos i landet rörande arméfrågan. Dervid befans, att af 100 folkmöten 86 önskade obetingadt afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, och af dessa 86 var det 79, som derjemte förklarade sin åsigt vara, att den indelta armén borde som stamtrupp bibehållas. Det var endast 10 folkmöten, som förklarade sig gilla Kongl. Maj:ts proposition om en förändrad arméorganisation. Mig tyckes, att när det dock är svenska folket, som i sista hand skall betala den största och tyngsta skatten i denna fråga, nemligen blodsskatten, så borde man väl göra något afseende på detta folks vördsamma och underdåniga önskningar i ämnet. Jag gör det åtminstone, och jag anser, att svenska folket har rättighet att af sina representanter i en sådan fråga blifva beaktadt.

Hvad för öfrigt formen för Utskottets förslag beträffar, så kan man här, på samma sätt som det vid punkten A) blifvit med skäl anmärkt, säga att detta är en fråga, om hvilken det icke tillhör Riksdagen att ensam besluta. Man behöfver endast genomläsa 80 § Regeringsformen för att finna, att det skydd, som denna paragraf tillerkänner indelningsverket och dess hufvudgrunder, är af sådan beskaffenhet, att de icke kunna ensidigt af endera statsmakten förändras. Här

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

har likväl af Stats-Utskottet en sådan förändring blifvit föreslagen. Jag vill i detta afseende mindre klandra Andra Kammarens utskotts-ledamöter, som somliga varit med derom, men jag ser med bekymmer, att en ledamot af Första Kammaren, sjelf generalbefälhafvare i ett militärdistrikt, hvilken borde känna grundlagen och dess skydd för indelningsverket, kunnat med sin röst biträda ett sådant förslag. Detta förslag afser nemligen i konstitutionel riktning ingenting annat än att kränka konungamaktens lagliga befogenhet här i landet och trampa under fötterna 80 § Regeringsformen. Jag beklagar, att en ledamot af Första Kammaren dertill bidragit. Jag kan icke förklara det. Må han göra det sjelf, om han det kan.

Under framfarna tider hafva för indelningsverket, så väl för rustning som för rotering, många gånger lättnader beviljats i den tryckande bördan. Stats-Utskottet har uppräknat dessa fall, der de sträckt sig till *hela* indelta armén, men Utskottet har icke velat nämna de *partiella*, ganska mångfaldiga lättnader, som regements- eller corpsvis under tidernas längd ända från Carl XI:s dagar redan blifvit dessa korporationer beviljade. Det vore kanske för långt att här uppräkna dem. Må hända måste jag under debatten dertill återkomma, emedan derpå beror beräkningen af det föreslagna understödet.

Jag gillar i sak, att indelningsverkets bördor blifva lättade, och jag skulle önska, att en lättnad i vida större mån blefve beviljad. Jag har redan, sedan jag inträdde såsom riksdagman, pläderat för denna sak, men utförd på ett annat sätt, hvarigenom alla de orättvisor, all den obillighet och alla de olägenheter i militäriskt hänseende, som indelningsverket nu medför, skulle försvinna, och större rättvisa och mera lindring åstadkommas än genom de nu föreslagna tio procenten, om denna åtgärd beslutes. Men jag vill, att sjelfva arméfrågan skall gynnas i sammanhang med en afskrifning. Jag har velat, att indelningsverkets hela börda skulle aflyftas från de skattskyldige genom afskrifning af 66 $^2/_3$ procent samt aflösning af 33 $^1/_3$ procent, hvilket skulle ske genom att till statsverket utan ersättning öfverlemna torpen eller motsvarande summa i kapital. Derigenom skulle statsverket öfvertaga indelningsverkets börda, kunde rättvist fördela den på alla skattskyldiga, och de militära åsigterna och önskningarna komma till utförande, då det icke mera funnos hinder för att vare sig utveckla indelningsverket och öka den indelta stamtruppen, eller låta den få afsked, när den ej längre vore fullt krigsduglig, öfva den så länge, det behöfdes; med ett ord sagdt, alla de verkliga anmärkningar, som nu med skäl kunna göras mot indelningsverket, skulle då försvinna. Men en sådan plan för aflösningen, för statens öfvertagande af bördorna kan icke erhållas, om den icke kommer från Kongl. Maj:t. Det är omöjligt för Riksdagen att på egen hand åstadkomma en sådan. Riksdagen har icke de dertill erforderliga krafterna, och jag skall snart visa, huru grönt och omoget *detta* betänkande i verkligheten är. Det är Kongl. Maj:t, som skall afgifva ett sådant förslag till Riksdagen, och om icke regeringen vill slå in på den vägen, i stället för att komma med stora volymer, så blir det aldrig någon förändring. Det är genom att regeringen kommer med enkla *grunder*, lättfattliga principer, högst obetydliga till den volym, de upptaga, som det blir möjligt för Riksdagens

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

flertal att öfverse och bedöma den del af frågan, som det för dem är nödvändigt att känna, och sedan dessa grunder af regeringen och Riksdagen i samråd debatterats och blifvit godkända, då först är det tid för regeringen att, genom komitéer, om så behöfs, derpå bygga vidare och närmare utarbeta en ny organisation, som är både önskvärd och behöflig för fäderneslandet. Jag skulle önska, att regeringen — i stället för att famla i ett fåfängt bemödande att frambringa 1883 års förslag, hvilket, bygdt på *falsk* grund, aldrig kan blifva godkändt och nu ännu mindre än år 1883 — ville taga frågan om hand för att på en bestående grund åstadkomma lättnader för de skattskyldige och uppbygga en ny arméorganisation och det på intet annat sätt än på den *grund*, vi redan hafva, och som många önska måtte bibehållas.

Det är verkligen bedröfligt att se, huru litet Utskottet ansett nödvändigt att kommunicera sig med Kongl. Maj:t i denna fråga, som dock för sin fullständiga lösning lika mycket beror på Kongl. Maj:t som på Riksdagen. På sidan 23 i sista momentet af punkten 1:o säger Utskottet, att Kongl. Maj:t skall meddela de ytterligare bestämmelser, som för utbetalningen af detta understöd, hvars beviljande i de föregående momenten föreslås, kunna finnas erforderliga. Der skall Kongl. Maj:t således begagnas såsom enbart exekutiv myndighet! I punkt 4:o föreslås derefter en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken skrifvelse dock icke rör det beslut, som Riksdagen på egen hand fattar, utan blott om utredning af frågan, under hvilka vilkor ersättning må kunna rusthållare beredas för nummerhäst, som under tjenstgöring störtar eller så skadas, att han för framtiden blifver såsom tjensthäst obrukbar. Det är endast i dessa två fall Utskottet nämner Kongl. Maj:t. Jag anför det för att visa, huru man kan råka in på afvägar.

Huru tager sig nu denna afskrifning ut i verkligheten — på det sätt, som Utskottet har föreslagit den? Det torde böra icke så litet inverka på Kammarens beslut att se, huru den i verkligheten skulle gestalta sig, denna så mycket omtalade åtgärd, som Utskottet på egen hand föreslagit. För infanteriet föreslås en afskrifning af 10 procent af de medelvärden, som uppgifvas å sid. 21 och 22 i betänkandet och hvilka äro tagna från det Särskilda Utskottets betänkande vid sistlidna riksdag. Det låter visst bra, »10 procent af medelvärdet», men hvar och en, som känner indelningsverket, vet, att det finnes så många olikheter i värdet på roteringen, att det vore nära nog otroligt, om det ej bestyrktes af den komité för utredandet af roterings- och rustningsbesvären, som afgaf sitt betänkande den 27 maj 1868. Denna komité har med stor omsorg samlat sina uppgifter, men angifver dock icke mera än den högsta och lägsta roteringen per nummer. Om man jemför dessa värden med den lättnad af 10 procent af medelvärdet, som Utskottet föreslagit, så utfaller jemförelsen på följande sätt, som är märkligt nog att höra. Vid *Första Lifgrenadier-regementet* är kostnaden per nummer högst 605 och lägst 90, således skulle den, som har den drygaste roteringsbördan få en lättnad i denna af 2,97 procent, men den, som har den minsta, skulle få 20 procent i lättnad. Det borde, för att vara rättvisa och billighet, vara alldeles motsatt förhållande, ty den, som är hårdast tryckt, borde hafva den största lätt-

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

naden i proportion till sin börda, och det hade varit bättre, om Utskottet i stället för att taga medelvärdet af alla numren, hade sagt, att hvarje nummer skulle erhålla ersättning till 10 procent af sin börda. Det tycks, liksom Columbi ägg, hafva legat nära till hands, men, gud bevars, det var för enkelt! Vid *Uplands regemente* äro den högsta och lägsta roteringskostnaden 340 kronor och 92 kronor resp. så att den högst betungade skulle erhålla endast 5,3 och lägst betungade 19,6 procent i ersättning. Vid *Skaraborgs regemente* är kostnaden högst 370 kronor och lägst 95; således skulle den förre erhålla 4,6, den senare 17,9 procent. Vid *Södermanlands regemente* är högsta kostnaden 300 kronor och den lägsta 52; den förre skulle få en lättnad af 4,33 procent, den senare af 25 procent af roteringsbördan. Vid *Kronobergs regemente* äro talen 362 kronor och 66 kronor samt motsvarande lättnaden 4,14 och 26,78 procent; vid *Jönköpings regemente* 513 kronor och 66 kronor samt 2,92 och 22,72 procent; vid *Bohus läns regemente* 358 kronor och 59 kronor samt 4,19 och 25,42 procent; vid *Norra skånska infanteriregementet* 281 kronor och 82 kronor samt 4,19 och 25,42 procent; vid *Södra skånska infanteriregementet* är den högsta roteringsbördan 232 kronor samt den lägsta 78 kronor och skulle den förras ersättning uppgå till endast 5,6 procent men den senares till 16,66 procent af roteringsbördan. Kan man kalla detta rättvisa och billighet? Nej, det skulle tvärt om öfverallt i orterna skapa så mycket klagomål öfver våld och obillighet från Riksdagens sida, att Riksdagen icke inför sina kommittenter, som är svenska folket, kan derför svara.

Jag har gjort mig mycken möda för att se, huru detta förslag skulle taga sig ut, och har derför granskat det äfven i afseende på rustningen. Rustningen är såsom bekant tvåfaldig, dels den verkliga kavallerirustningen, dels rustningen för de afsutna regementena. Här har vidtagits den förändring, att föreskriften om ersättning efter 10 procent af medelvärdet ej är absolut, utan ersättningen skall utgå i detta förhållande till de medelvärden, som af Utskottet blifvit satta å sid. 21, sedan man derifrån afdragit värdet af det för rustningen åtnjutna understöd, som i allmänhet är den s. k. augmentsräntan. Men huru vida äfven de mångfaldiga lättnader, som utgå in natura, som utgå från kassor eller sammanskott, skola medräknas och afdragas, derom har Utskottet lemnat oss i fullständig oklarhet. Om jag tager det statsbidrag, som af Utskottet föreslagits, och jemför med de kostnads- och understödssummor, som ganska rigtigt angifvas i det af den nyssnämnda 1868 års komité framlagda betänkande, så ställa sig förhållandena med rusthållen på följande sätt. Betraktar man rustningssumman i sin helhet för ett regemente, hvad rustningen för hela regementet kostar, och drager derifrån hvad som i s. k. rustningsunderstöd lemnas samma regemente, så skulle visserligen hvarken Lifregementets dragoncorps eller grenadiercorps eller Andra Lifgrenadierregementet erhålla något understöd af de 10 procenten; men betraktar man de särskilda numren och deras omkostnader för rustningen, så utfaller saken på ett helt annat sätt äfven vid dessa gynnade regementen, som hvart för sig tillsammans har mera understöd än kostnaden för rustningen utgör. Lifregementets dragoncorps, som i medeltal har

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

440 kronor i understöd för hvarje nummer, under det att rustningskostnaden utgör endast 405 kronor, skulle det oaktadt erhålla ersättning för en hel mängd nummer, på den grund, att den högsta kostnaden der för ett nummer uppgår till 526 kronor.

Detsamma är förhållandet med *Lifregementets grenadiercorps* och *Andra Lifgrenadierregementet*, synnerligast med det sistnämnda, der högsta kostnaden uppgår till 746 kronor.

Men huru står det till med öfriga regementen, hvilka icke befinna sig i en så fördelaktig ställning med afseende å rustningskostnaden. *Lifregementets husarcorps* skulle, efter afdrag af rustningsunderstödet, få i medeltal 8 kronor 40 öre per nummer. Jemför man nu de högst betungade och de lägst betungade vid regementet sinsemellan, blifver resultatet, att de förra erhålla i ersättning 1,29 procent, de senare 3,06 procent. Vid *Smålands husarregemente*, der de högst betungade betala 503 kronor och de lägst betungade 281 kronor, skulle af medelunderstödet, 7 kronor 20 öre, de förra erhålla endast 1,43 procent och de senare 2,56 procent i lindring. Vid de skånska regementena skulle verkligen understödet blifva så betydligt, att det icke skulle förvåna mig, om herrar skåningar skulle rösta för hela frågan, som komme att ända dem till så stor fördel, men jag har dock till deras rättskänsla den fulla tillförsigt, att jag hoppas, att de det oaktadt skola rösta mot denna punkt. Vid *Skånska husarregementet*, der den högsta kostnaden liksom den lägsta är 367 kronor — någon skilnad i kostnaderna vid detta regemente finnes verkligen ej angifven — skulle ersättningen i medeltal utgöra 26 kronor, eller 7,08 procent. Vid *Skånska dragonregementet*, der de högst betungade betala 400 kronor och de lägst betungade 226 kronor, skulle medeltalet blifva 26 kronor 50 öre och procentandelen i lindring för de förra 6,62, för de senare 11,72. Vid *Jemtlands hästjägarecorps* — hvilket är ett kavalleriregemente, som varit roteradt — betala de högst betungade 409 kronor och de minst betungade 255 kronor. Då medeltalet är 26 kronor 40 öre, skulle de förre således få en ersättning eller lindring af 6,45 procent, de senare af 10,35 procent. Vid *Vestgöta regemente*, der de högst betungade betala 480 kronor och de lägst betungade 85 kronor, skulle af medelunderstödet, 11 kronor 70 öre, de förra erhålla 2,43 procent, de senare 13,76 procent. Vid *Smålands grenadierbataljon*, der de högst betungade betala 273 kronor och de lägst betungade 77 kronor, skulle medeltalet utgöra 5 kronor 10 öre och procentandelen för de förra 1,86, för de senare 6,62.

Af denna kanske något besvärliga och vidlyftiga sifferuppställning, som jag dock ansett mig skyldig meddela Kammaren, på det att Kammaren måtte med full kännedom erfara det oefterrättliga i hela detta förslag, finner man att här liksom i fråga om infanteriet endast orättvisa, väld och obillighet utmärka ifrågavarande förslag. Den högst betungade får oändligt litet, då han borde hafva absolut mycket mera, under det den lägst betungade kan få ända till öfver en fjerdedel af sin börda ersatt af staten. Detta är i högsta grad orättvist. Hade man föreslagit, att hvarje nummer skulle få 10 procents lindring, då hade det varit rättvist, såsom jag nyss nämnde.

Det är en annan sak, som jag nödvändigtvis måste beröra, då jag

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

tillhör den del af landet, der denna fråga ensam i sitt slag förekommer. Den berördes, när punkten A behandlades, och upptogs af Kammarrådet Andersson, hvilken obestridligen har den största sakkännedom i hithörande frågor, och hans uppmaning att yttra sig i frågan upptogs af mig. I Färentuna härad i Upland finnas 140 à 150 hemman, hvilka icke utgöra rustning, men deremot lida af de s. k. hjelpedagsverkena och drängespanmålen, och som utgick långt förrän indelningsverket fans till. Då indelningsverket upprättades, blefvo dessa dagsverken en ersättning för denna börda, och denna ersättning blef så rikligt och rundligt tilltagen, att till och med Carl XI ansåg för staten d. v. s. för sig sjelf — ty den tiden hade regenten absolut allmakt — fördelaktigare att låta hemmanen utgöra detta besvär än att indela dem till rotering. Denna beskattning utgår oberoende af mantalsräntan och den ordinarie räntan på jordbruket. Den finnes icke, såsom Kammarrådet Anderson mycket rigtigt anmärkte, upptagen i jordeboken. Icke heller i något indelningsverk, ty hela Färentuna härad är icke indelt; men det oaktadt är det hårdt betungadt, mycket hårdare än om det varit indelt. Har nu Utskottet gjort sig möda att taga i betraktande den undantagsställning, hvari dessa Färentunahemman befinna sig gentemot andra hemman i landet? Nej, om icke Kammarrådet Anderson och jag varit ledamöter af Kammaren, skulle dessa hemman blifvit helt och hållet glömda, hvilket icke varit billigt eller rättvist.

Jag nämner detta för att visa, huru omöjligt det är för Riksdagen att på egen hand utreda denna fråga, som är af så omfattande och invecklad beskaffenhet. Den måste först ordentligen beredas och sedan af regeringen framläggas för Riksdagen. Söker man lösa den på någon annan väg, blifver den icke löst på ett rättvist och billigt sätt. — Mot förslaget, att dessa indelta persedlar till kavalleriregementena skulle öfvertagas af staten, har jag i sjelfva saken icke något att erinra. Jag skulle gerna se, att en sådan lindring kunde ske, såsom ju äfven förut partiella lindringar egt rum, enligt hvad jag nyss nämnde. Men förslaget derom måste komma från Kongl. Maj:t, och äfven om förslaget komme från Kongl. Maj:t, skulle jag, om icke motsätta mig detsamma, likväl med betänksamhet rösta för bifall dertill. Ty, mine herrar, under senare tider — jag afser nu icke särskildt den nuvarande riksstyrelsen, utan de styrelser som efterträdt hvarandra under de sista 40 à 50 åren — har det varit en beklaglig företeelse, att regeringen framkommit med oupphörliga uniformsförändringar, som alldeles icke varit föranledda af något verkligt behof för de respektive trupperna eller bidragit till deras krigsduglighet, men deremot kostat mycket penningar onödigtvis; och en annan riksstyrelse kunde möjligen förledas att slå in på denna olyckliga väg.

Då jag nu slutar detta anförande, som jag hoppas att Kammaren icke ansett vara allt för långt, torde väl ingen af Kammarens ledamöter vara oviss om, hvilket yrkande jag ämnar framställa, nemligen om rent afslag å denna punkt. Jag har så mycket större skäl dertill, mine herrar, som punkterna A och B bilda ett oskiljaktigt helt; ty de norra och mellersta delarne af Sverige lida förnämligast af tunga grundskatter, men de södra delarne och de konqueterade provinserna hufvudsakligen af indelningsverket. Då vi afslogo en afskrifning å de

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

förra, skulle det vara en orättvisa att bifalla en lindring af de senare; och, mine herrar, jag har hört t. o. m. skåningar — det får jag säga till deras stora beröm — yttra, att de, oaktadt ett bifall till denna punkt skulle förskaffa dem för deras rusthålls stora fördelar, komma att rösta för afslag å punkten, derför att det vore orättvist om punkten B skulle bifallas, då punkten A blifvit afslagen. Jag hyser således den förhoppning, att den majoritet, som eger att bestämma öfver frågans utgång, nu måtte lika talrikt yrka afslag å punkten B, som den i Lördags yrkade afslag å punkten A.

Grefve Posse, Gösta. Då jag läste igenom detta betänkande och kom till Herr Casparssons reservation, kunde jag icke hjelpa, att jag ovilkorligen kom att tänka på det gamla ordspråket: »Timeo Danaos et dona ferentes;» hvilket ordspråk i förevarande fall kan öfversättas så här: »Man bör akta sig, att man icke faller i Herr Casparssons fälla.» Han lofvar oss guld och gröna skogar, men slutar med att yrka, det vi skola gå in med en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Man säger, att ingenting är visst här på jorden, och det är jag den förste att erkänna; men om någonting är visst, så är det väl det, att, om svenska Riksdagen går in till svenska regeringen och begär ett arméorganisationsförslag, och svenska regeringen i anledning deraf framlägger ett förslag, ungefär sådant, som svenska Riksdagen begärt, så blifver detta förslag af Riksdagen afslaget. Det vågar jag påstå att, om något är visst, så är det detta. Med den erfarenhet vi i detta afseende hafva, är det alldeles tydligt, att, om vi gå in på Herr Casparssons förslag och bifalla en skrifvelse till Kongl. Maj:t att få behålla indelningsverket m. m., så hafva vi stält oss på deras sida, som i fråga om försvaret ingenting vilja hafva, eller med andra ord, för att begagna den nuvarande riksdagsnomenklaturen, spelat försvarsnihilisterne i händerna. Det är ju alldeles klart. För att få något resultat, äfven om en sådan skrifvelse komme till stånd, fordrades först att vi hade en »indelt» ministèr. Den närvarande lär icke komma fram med ett förslag, bygdt på indelningsverkets grund, således måste det väl vara alldeles uppenbart, att en skrifvelse skulle tjena till ingenting. Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om man först och främst borde akta sig för att gå in på denna reservation.

Hvad deremot beträffar de återstående förslagen med afseende å utskottsbetänkandet, det vill säga antingen bifall till eller afslag å detsamma, så tillåter jag mig icke yrka hvarken det ena eller det andra. Skulle jag gifva mig in på en utredning af jordbruksförhållandena m. m., så gåfve jag mig in på en sak, som jag är öfvertygad om att alla här känna förut. Att jordbruket i närvarande stund befinner sig i en mycket svår och betryckt ställning och är i yttersta behof af allt det understöd, som möjligen kan skänkas, lärer väl ingen kunna bestrida. Derom vill jag derför ej heller nu tala, utan endast fråga, hvilket svar man bör lemna på Utskottets hemställan i denna punkt, det vill säga om herrarne ämna afslå eller bifalla betänkandet. Mig skall det vara alldeles likgiltigt hvilketdera herrarne ämna göra, emedan jag anser, att båda delarne leda till samma mål. Om herrarne bifalla betänkandet, hvad blifver då följden? Jo, att regeringen måste komma fram

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

med ett fullständigt arméorganisationsförslag, emedan den i motsatt fall riskerar att se indelningsverket allt mer och mer försvagadt, utan att vi få någon ny armé i stället. Detta är det besked, man gifver regeringen genom ett bifall till betänkandet. Det innebär en maning till regeringen att så fort som möjligt komma fram med ett fullständigt härorganisatiosförslag. Afslås åter betänkandet, ja, då blifver denna maning kanske ändå starkare. Genom afslaget i lördags å den föreslagna afskrifningen å grundskatterna, fingo alla de personer besked, hvilka vilja vidtaga förändringar i skattesystemet utan att göra något för armén. Afslås nu äfven förevarande förslag, så få derigenom, liksom genom utgången af de gemensamma voteringarna om anslagen å fjerde hufvudtiteln, alla de personer, hvilka vilja reorganisera armén utan att göra något för skattereformen, också ypperligt besked.

Nu säger man, att vi nödvändigt måste hafva en skrifvelse, för att regeringen skall få sitt besked. Men vi hafva ju redan en massa komitébetänkanden och skrifvelser och diskussioner och allt möjligt dylikt, så att nog har regeringen fått besked, och nog kan den göra något i saken, om den vill. Jag tror således för min del, att det för närvarande endast är af vigt, att icke någon skrifvelse i enlighet med reservanternas förslag kommer till stånd, men att herrarne för öfrigt kunna afslå eller bifalla betänkandet, hvilketdera herrarne vilja.

Grefve Lagerberg: Efter den utgång punkten A fick i lördags, då den med så stor majoritet blef afslagen, trodde jag icke, att någon diskussion om punkten B nu skulle ega rum, då det ju är alldeles uppenbart, att äfven punkten B kommer att röna samma öde. Jag skulle icke heller hafva begärt ordet, om icke Friherre Klinckowström, som på sitt vanliga taktfulla sätt slösat ömsom med beröm och ömsom med klander, temligen direkt interpellerat mig. I anledning af denna hans interpellation vill jag nämna, att jag icke var närvarande i Utskottet, då denna fråga der förekom, ehuru sådant af förbiseende icke blifvit antecknadt i betänkandet, men att, om jag varit närvarande, jag icke skulle hafva tvekat att, ehuru jag icke kunnat gå in på en del af Utskottets motivering, med min röst bidraga till sjelfva klämmen, emedan jag anser, att en lättnad af tio procent af rustnings- och roteringsbördan är lika lämplig som en dylik lättnad å grundskatterna.

I fråga om den lilla mellanmeningen att Riksdagen skulle »för sin del» besluta, är förhållandet med mig detsamma som med den utskottsledamot, hvilken i fråga om punkten A i lördags förklarade, att han aldrig satt i fråga att Riksdagen skulle på egen hand kunna besluta i ämnet. Naturligtvis är det nu endast fråga om ett beslut blott och bart från Riksdagens sida, hvilket sedermera kan af Kongl. Maj:t antingen godkännas eller förkastas.

Herr Stjernspetz: Ehuru jag mycket gerna skulle se, att rust- och rotehållarne finge någon lindring, för hvilket jag ock hitintills hvarje riksdag sökt verka, får jag likväl säga, att, såsom frågan nu gestaltat sig, jag icke finner det önskligt att den förevarande punkten i Utskottets betänkande bifalles. Härvid stöder jag mig dock ej på de

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

skäl som Friherre Klinckowström uppgaf. Han anförde nemligen såsom hufvudskäl för afslag 80 § Regeringsformen, mot hvilken paragraf han förmenade, att den föreslagna lindringen skulle vara stridande. Detta är ju alldeles orimligt, ty i denna paragraf står endast, att »*indelningsverkets hufvudgrunder*» skola orubbade vara, intill dess Konung och Riksdag annorlunda besluta. Att i denna paragraf står »indelningsverkets hufvudgrunder» gifver ju tydligt tillkänna, att åtskilliga beslut i fråga om indelningsverket kunna af Riksdagen fattas, om blott dessa hufvudgrunder derigenom icke rubbas. Så till exempel hafva både rust- och rotehållarne tid efter annan kommit i åtnjutande af åtskilliga lindringar, utan att någon derför ansett att hufvudgrunderna för indelningsverket blifvit på minsta vis derigenom rubbade. — Jag skall tydliggöra detta för Friherre Klinckowström genom ett annat exempel. Då skjutsskyldigheten hvilade utslutande på jorden, anslog Riksdagen ett belopp af, efter hvad jag vill minnas 100,000 kronor i understöd till de gästgifvargårdar, som ville inrätta entreprenader, och således blef skjutstungan lättad för jordbruket. Skulle man väl nu, derför att ett anslag af 100,000 kronor om året lemnades till lättnad vid skjutsskyldighetens utgörande, deraf draga den slutsats, att skjutsningstungan blifvit till sina hufvudgrunder rubbad och icke vidare hvilade på jorden? Den fråga, som nu här föreligger om att understödja rust- och rotehållarne, synes mig icke i ringaste mån göra intrång på 80 §:ens bestämmelser, utan är blott och bart hvad den är, en helt enkel anslagsfråga till lindring af bördor, som man anser sig böra lätta.

Friherre Klinckowström tackade reservanterna, derför att de ville bygga vårt försvar på indelningsverkets grund. Mig synes likväl att han, möjligen sig ovetande, arbetar allt hvad han kan för att rifva ned indelningsverket, ty, mine herrar, det beslut, som fattades i lördags och det beslut som i dag kommer att af denna Kammare fattas, är ingenting mer och ingenting mindre än spikar i indelningsverkets likkista. Detta är nu mera för mig klart och med detsamma en öfvervunnen ståndpunkt, att, såsom när jag först inträdde i riksdagen, vilja verka för indelningsverkets bibehållande och reformerande, och byggande af vårt försvar på dess grund. Jag anser under nuvarande förhållanden hvarje försök i denna rigtning alldeles lönlöst, äfven om mina sympatier fortfarande skulle luta åt det hållet. I denna åsigt befästas jag allt mer och mer, då jag ser och förstår, att de, som vilja bibehålla indelningsverket, icke vilja medgifva någon lindring af de nuvarande försvarsbördorna, utan endast öka dem, utan att vidtaga någon afskrifning hvarken af indelningsverkets tunga eller af grundskatterna. På det sättet kan det omöjligen fortgå, och derför anser jag, att, såsom jag nyss nämnde, Friherre Klinckowström arbetar allt hvad han kan för indelningsverkets störtande.

Hufvudorsaken, hvarför indelningsverket nu mera blifvit så förhatligt, är dock icke ensamt de penninguppoffringar det kräfver. Det finnes en annan orsak, som äfven tydligen bevisar, att det icke kan vara allvar med talet om indelningsverkets bibehållande och reformerande, och denna orsak är det administrativa godtycket och de misgrepp, som vid utkräfvandet af indelningsverkets bördor, flerestädes ega rum. Ty icke nog med att knektekontrakten i och för sig blifvit mera

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

betungande nu än förr, oaktadt delvisa lindringar, så göras dessa skyldigheter ännu mera tryckande genom missförstådt nit från vederbörande myndigheters sida. Det är ständiga nålstyng, ja, många gånger bastanta örfilar, som rust- och rotehållarne få mottaga vid rekryteringstillfällen och andra fullgöranden af till indelningsverket hörande skyldigheter och besvär. Ja, äfven i den civila lagskipningen, der väl alla medborgare borde vara likstälda, finner man, då det är fråga om rust- och rotehållare å ena, samt soldater och befäl, å andra sidan, att så icke är förhållandet. Derpå skulle jag kunna anföra otaliga exempel, hvilka jag dock anser mig icke behöfva här framdraga. Ett enda af dessa exempel, som är ganska egendomligt, kan jag emellertid icke underlåta att anföra. Jag tror det var Herr Montgomery-Cederhielm, som en gång här i Kammaren omtalade att han någonstädes sett eller läst om en räkning för »skoning af arméns vakanta hästar». Det finnes verkligen i Säfvedals härad af Göteborgs och Bohus län 44 rotehållare, som få bekläda 44 *vakanta* soldater. Dessa voro anslagna till vakthållning i Göteborgs befästningar med det uttryckliga förbehåll, att staden sjelf skulle föda och bekläda dem. Oaktadt hvarje anledning och vilkor för detta anslags vidare utgående för längesedan upphört, oaktadt stadens uttryckliga skyldighet att sjelf bekläda dem, och oaktadt staten öfvertagit soldatbeklädnaden för den roterade armén, har det likväl lyckats staden att göra sig en inkomst af dessa rotar och tvinga rotehållarne att till Göteborgs kommun utbetala beklädnadsbidrag till de samma. Frågan är, om icke äfven staten lemnar bidrag till beklädnad af dessa 44 vakanta rotar. Jag vet dock icke detta med säkerhet, men af chefens för Landtförsvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 31 December 1868, deri en fullständig utredning härom finnes, vill det synas, som om detta vore förhållandet.

Då jag kommer att yrka afslag på den föredragna punkten, sker det med anledning af utgången af frågan i lördags. Hade den föreslagna lättnaden af 10 procent af grundskatterna bifallits af denna Kammare, hade jag naturligtvis äfven yrkat bifall till föreliggande punkt, men genom lördagens votum anser jag försöket att delvis lösa frågorna fallet.

Ett annat af mina skäl är, att ordnandet af vårt försvar står i det närmaste samband med indelningsverket, hvarföre jag icke vill vara med om en större lättnad i detta, utan att på samma gång få någon förstärkning i vårt försvar. Hade man från början hållit de gamla knektekontrakten i helgd och utgått från dem, hade försvarsfrågan fått en mera normal utveckling, och hade man derjemte velat göra väsentliga lindringar äfven i afseende å grundskatterna, tror jag att detta varit den rätta vägen och en hållbar ståndpunkt. Men denna är *längesedan* öfvergifven af både Riksdag och Regering, och derföre drifver man nu omkring utan att rigtigt veta, hvad man skall hålla sig till. Man har icke någon antaglig och fast hållpunkt, hvarken på den ena sidan eller den andra.

Då sambandet emellan grundskatter och indelningsverk är så intimt, att man ej kan tala om de ena utan att äfven beröra det andra, beder jag att i förbigående få bemöta Grefve Mörners anförande sist-

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

lidne Lördag. Jag var visserligen utgången, då han yttrade sig emot mig, men efter hvad jag hört, lärer det mindre varit genom anförande af skäl i sak, som han sökt gendrifva mig, utan med tillvitelsen för förment okunnighet. Huru högt jag än skattar Herr Grefvens lärorika och om fosterländsk anda vittnande uttalanden, som alltid göra på mig djupt intryck, fruktar jag likväl att Herr Grefven i denna fråga råkat in på villovägar, då han, bland annat, vill härleda säterifriheten från hedna tidens tignarmän. Dylika påståenden hvila mera på fornåldriga föreställningar än på kännedom om nutidens kraf.

Det må nu hafva varit den ene eller den andre Konungen som gifvit upphof till säterifriheterna, så äro dock två vigtiga faktorer att härvid märka. Den ena, att enligt i *alla* tider gällande grundlag *ingen* Konung, ej ens en enväldig, egt rätt att bortskänka någon statens egendom eller inkomst för längre tid än hans egen regeringstid. Om sådant ändå skulle hafva skett, är det fullkomligt *olagligt* och icke förbindande för statsmakterna. Den andra faktorn är, att med friheterna följde mycket stora förpligtelser, ja så stora, att endast rikare och mäktigare personer kunde komma ut dermed. Privilegierna kunna visserligen åberopas för friheterna, men alldeles icke för uraktlåtenheten att utgöra de med dem ålagda dyra förpligtelser. Dessa senares återinförande kan endast vara en enkel lagfråga, hvarföre intet torde hindra att upplifva dem.

Emellertid är det med stor förundran man hör dessa säterifriheter åberopas som skäl för afslag å lindringar i grundskatter och indelningsverk, då något det ringaste intrång i dessa privilegier icke derigenom sker eller åsyftas. Säteriegare kunna synbarligen icke tåla, *att andra jordegare än de sjelfva* erhålla en lindring, oaktadt dessa andra äro de hårdast betungade och oaktadt det kan ske *utan* att derigenom öka tungan för någon af samhällets medlemmar.

Af förut angifna skäl förenar jag mig emellertid med dem, som yrka afslag å föredragna punkten.

Herr Bennich: En talare på kristianstadsbänken har tillåtit sig att här utkasta en beskyllning för försvarsnihilism mot de ledamöter i Kammaren, hvilka önska att en underdånig skrifvelse måtte aflåtas af det innehåll, som i Herr Casparssons och Friherre Palmstiernas reservation framställes. Under det jag öppet bekänner mig tillhöra dem, som önska en sådan skrifvelse, tillåter jag mig på det allvarligaste tillbakavisa den utkastade beskyllningen. Jag tror att hvar och en, som omfattar skrifvelseförslaget, genom sina föregående yttranden och handlingar under den långa tid, som försvarsfrågan varit under behandling vid riksdagen, ådagalagt, att han ingalunda gjort sig förtjent af en sådan beskyllning. Det har icke förekommit något rimligt förslag till försvarets förstärkande och ordnande, under dessa år framlagdt för Riksdagen, som icke af oss blifvit understödt. Att dessa förslag motarbetats på andra håll är väl bekant, och jag vågar säga att det är på dessa håll som försvarsnihilismen gjort sig gällande, men ingalunda hos oss.

När vid 1871 års riksdag förslag till ordnande af försvarsväsendet på indelningsverkets grund förelåg till behandling — ett förslag

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

hvarigenom högst väsentliga lindringar i indelningsverkets tunga bereddes, bland annat, genom afskaffande af de ovissa besvären, som åtfölja och förbittra detta sätt för försvarets ordnande — redan då tillät jag mig, att på samma gång jag understödde förslaget, uttryckligen uttala min öfvertygelse derom, att rust- och rotehållarne hade berättigade anspråk på eftergifter för de ökade bördor, som genom försvarets utveckling komme att dem påläggas. Sjelfva förslaget gick äfven ut derpå, att de ovissa besvären skulle på samma gång undanrödjas, och jag vågar tro, att efter den kretsgång försvarsfrågan under de sedan dess förflutna 13 åren genomlupit, frågan måste återkomma till den gamla, välkända, erkända och för våra förhållanden så synnerligen väl lämpade indelningsverkets grund.

På dessa skäl ber jag för min del att få instämma i Herr Casparssons och Friherre Palmstiernas reservation om den underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Herr Casparsson: Den ärade representanten på kristianstadsbänken vände sig mot mig och min reservation. Han började med att citera en latinsk sentens: »timeo Danaos et dona ferentes». Jag tackar för komplimenten, men säger på samma gång: jag fruktar *icke* den ärade talaren, vare sig han kommer med skänker eller tomhändt — i *denna* Kammare. Han sade att jag lofvade guld och gröna skogar. Jag bedjer honom framdraga ett enda ord, hvari jag gifvit löften, som icke kunna uppfyllas. Friherre Palmstiernas och min reservation afser ju endast en »reglering af indelningsverket», så att »rustnings- och roteringsbördan lindras och, så vidt möjligt är, till beloppet fixeras». Vi hafva sagt, att »en reglering af dessa besvär, hvarigenom gränserna för rust- och rotehållarnes prestationer noga bestämdes, och en fixering af prestationerna till vissa belopp — — — skulle medföra en väsentlig lättnad för rust- och rotehållaren», på samma gång den medförde »den fördel för staten, att denne, utan att behöfva befara att hos rust- och rotehållarne framkalla berättigadt missnöje, kunde af indelningsverkets tillgångar draga all den nytta, som förhållandena medgifva». Vi hafva äfven sagt, att man af en nu befintlig institution borde draga all den nytta förhållandena medgifva. Dessa äro de förespeglingar och uttalanden vi gjort och dem tror jag vi kunna stå för.

Talaren frågade, om vi skola hafva en »indelt ministère». Jag frågar honom tillbaka: skola vi kanske hafva en »värfvad» ministère. Han yttrade, att om Riksdagen aflåter en skrifvelse, bör den veta hvad den skrifver; ty det kunde hända, att Riksdagen sedermera icke komme att antaga det förslag, som af Kongl. Maj:t framlades. Det är visserligen sant, men jag tror, att den beskyllning, som ligger i dessa ord, icke drabbar *denna* Kammare. Han slutade med att säga, att Kammaren finge göra hvad den ville, blott den icke afläte en skrifvelse. Jag är öfvertygad att Kammaren känner sig tacksam för den sålunda medgifna handlingsfriheten.

Här föreligga nu tre olika förslag. Utskottet föreslår en afskrifning af tio procent. Vidare hafva vi de sex reservanternas förslag om rent afslag och slutligen hafva vi de tre reservanternas förslag om

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en reglering och fixering af rust- och rotehållsbesvären.

Hvad det första förslaget rörande en afskrifning af tio procent beträffar, fäster jag uppmärksamheten derpå, att när fråga är om att bereda lättnad för ett besvär, hvars tunga är i ständigt stigande, är naturligt att om man skulle medgifva en lättnad nu, så är efter några års förlopp effekten af denna lättnad i väsentlig mån försvunnen. Jag vill erinra, att när 1877 års Riksdags Särskilda Utskott föreslog en lättnad icke af *tio* procent, utan af *tjugotvå* procent af indelningsverkets tunga, möttes man af majoriteten i Andra Kammaren med invändningen: denna lättnad är illusorisk, ty just genom sitt stigande kommer detta onus snart att nå samma höjd, som det nu har. Denna lättnad af 22 procent skulle dock hafva verkat för en längre tid. Nu är det endast fråga om 10 procent, men det oaktadt säger nu samma majoritet: denna lättnad äro vi nöjda med. Detta från rust- och rotehållarnes synpunkt.

Från statsverkets synpunkt qvarstå naturligtvis *alla* olägenheterna. Konflikten mellan de militära fordringarne, å ena, samt rust- och rotehållareintresset, å andra sidan, qvarstår oförminskad och staten är förhindrad att draga den fulla nyttan af indelningsverket, som den eljest skulle kunna.

Hvad angår de 6 representanternas förslag om rent afslag, så vill jag blott säga, att om det skulle bifallas, har Kammaren sagt hvad den *icke vill* men icke hvad den *vill*. När Kammaren vid förra riksdagen afslog det då framlagda förslaget till försvarets ombildning, var ställningen sådan, att man icke *kunde* säga mera. Jag skulle helst sett, att denna fråga icke nu åter kommit fram; men då så skett, tror jag, att det är skäl för denna Kammare att nu säga ifrån hvad den vill. Vill Första Kammaren hafva återupptaget det förslag, som i fjor framställdes, bör den säga det rent ut och höja sin fana inför landet, så att det vet, hvad det har att rätta sig efter.

Hvad det tredje eller de tre reservanternas förslag beträffar, förefaller det mig alldeles klart och tydligt, att vill man bygga på det bestående, måste en förutgående reglering ega rum ur militärisk, ur ekonomisk och ur de enskildes synpunkt. Mot en sådan reglering har Utskottet gjort följande invändning:

»En sådan åtgärd, vare sig densamma åsyftar en reglering eller en fixering af de ifrågavarande besvären, komme nemligen uppenbarligen att kräfva en omfattande utredning samt en icke obetydlig uppoffring af tid, arbete och kostnader, men då sjelfva institutionen redan nu är af båda statsmakterna såsom grundval för vårt försvar utdömd, kan det med skäl befaras, att det arbete och den kostnad, som komme att nedläggas på ett försök till dess reformerande, blefve förspilda».

Man säger att indelningsverket är utdömdt. Ja, under vissa bestämda förutsättningar och vilkor, som icke sedan uppfylts. Denna institution har icke endast blifvit lifdömd, utan till och med *tre* gånger förd till afrättsplatsen, men fått nåd, emedan man funnit domen hafva varit förhastad och orättvis. Första gången skedde detta 1875, och då följde litet af ytterhuden med. Andra gången, 1878, benådades institutionen i Första Kammaren. Tredje gången, 1883, benådades den likaledes i denna Kammare. Jag tror således, att äfven om den blifvit utdömd,

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

har genom dessa tre benådningar domen blifvit återkallad eller åtminstone betydligt modifierad. Utskottet gör här på sidan 10 en från min synpunkt ganska beaktansvärd bekännelse, nemligen att roteringen icke är en grundskatt. För mig, som alltid motsatt mig grundskatternas samt rustnings- och roteringsfrågans sammanblandning är detta ett ganska vigtigt medgifvande. Utskottet säger: »— — medan *roteringen* uteslutande har egenskapen af ett i afseende å landets försvar jorden ålagdt *besvär*, förenar *rustningen* med nämnda egenskap äfven den att vara en form för utgörande af *grundskatt*». Här har således det för grundskatteafskrifning svärmande Stats-Utskottet erkänt att roteringen *icke* är någon grundskatt.

Vidare säger Utskottet om rustningen att den »saknar en egenskap, hvilken nu mera betraktas såsom oundgänglig hos en ändamålsenligt anlagd skatt, nemligen *bestämdhet*». Deri instämmer jag fullkomligt, och just derför hafva vi reservanter föreslagit att äfven roteringen skulle erhålla denna egenskapen af »*bestämdhet*».

Utskottet säger (sidan 12): »Behåller man i minnet, att rustningen, så vidt den innefattar skyldigheten att prestera häst samt beklädnads-, bevärings-, remtygs- och sadelmunderingspersedlar, är en form för utgörandet af grundskatt, inses lätteligen, att frågan om lättnader i detta besvär icke utgör en del af frågan om grundskatternas uteslutande ur skattesystemet, utan har en sjelfständig betydelse». Jag frågar då: om anskaffande af häst och munderingspersedlar har en sjelfständig betydelse, har då icke frågan om anskaffande och underhåll af karlen äfven en sjelfständig betydelse? Är hästen mer än karlen? Djuret mer än menniskan? Stats-Utskottet yttrar vidare: »Och förbises bör ej heller, att bördans tyngd ej beror uteslutande af de kostnader, den förorsakar, utan jemväl och i lika hög grad af de mångahanda obehag, som genom det obestämda i prestationerna vållas rusthållaren»; precis detsamma gäller om *rotehållet*. Såsom ett ytterligare skäl för sin hemställan anför Utskottet: »Ehuru frågan om rustningsskyldighetens fortbestånd utgör en del af frågan om fortbeståndet af grundskatterna och indelningsverket, hvilken Utskottet ansett för närvarande icke böra komma under ompröfning, är *alltså frågan om åstadkommande i möjligaste mån af rättvisa och lättnad vid utgörandet af det förstnämnda besväret en fristående angelägenhet, som enligt Utskottets tanke både kan för sig behandlas och under afvaktan på beslut i den större frågan redan nu bör komma till afgörande*». Precis samma skäl kunna anföras i fråga om rotehållet. Alla dessa olägenheter, som Utskottet medgifver vidlåda rusthållet, vidlåder äfven rotehållet; så att finnes anledning till förändring i afseende på det förra, finnes samma anledning till reglering beträffande det senare.

Hela försvarsfrågan företer i närvarande stund bilden af en fullständig »tabula rasa». Det rena värnpligtssystemet, för hvilket jag, såsom system betraktadt, bugar mig, har blifvit tillbakavisadt. Jag frågar: finnes det någon i denna Kammare, som anser det möjligt att få ett betryggande försvar, grundadt på den rena allmänna värnpligten? Måhända en godtköpsupplaga deraf, men aldrig ett betryggande försvar! Derefter kommer *värfningssystemet*, eller kanske rättare

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

den croisering af värfning och värnpligt, som det i fjor framlagda förslaget innehöll. Tror då denna Kammare, att man skall kunna bygga ett betryggande försvar på detta blandade system af värfning och allmän värnpligt? Jag tror icke på möjligheten deraf, men har Kammaren en motsatt mening, må den då uttala den! Såsom jag nyss antydde, är det af vigt för regeringen, för andra Kammaren och för landet att veta, hvad Första Kammaren i detta fall vill. Kan intet af dessa förslag antagas, återstår intet annat än att bygga på det bestående. Det är fullkomligt sant: denna skrifvelse kan nu icke blifva *Riksdagens* beslut; men det skulle ligga en ofantlig makt uppå, om Första Kammaren gjorde ett uttalande i den rigtningen. Det vore af vigt i många hänseenden och specielt i fråga om de stundande valen. Ty det skola vi icke dölja för oss, att i landet går en undervattenström i rigtning mot det beståendes grund. Landet har blifvit trött vid de många misslyckade försöken, vid förespeglingar om skattelindringar, som aldrig erhållits, trött på att denna landets lifsfråga icke kunnat lösas. I den meningen skulle ett uttalande från Första Kammaren, ett höjande af den gamla välkända fanan hafva en ofantlig betydelse. Man har sagt att denna fana är gammal och sliten och svärtad. Det är i viss mån sant, men i de gamla slitna vecken hviska ännu minnets traditioner, och hvad de militära traditionerna betyda för ett fantasirikt och inåtvändt folk som det svenska behöfver jag icke säga. Fanan har blifvit svärtad, det är sant, men utplånar man all den bläck- och trycksvärta, hvarmed den på sista tiden besudlats, qvarstå inga andra fläckar än dem som slagfältens krutrök qvarlemnat, genom hvilken de blå och gula färgerna framstå som ett ärans och pligttrohetens symbol, till hvilket nationen ännu med stolthet och tillförsigt skådar upp. Såvidt jag kunnat fatta och förmår återgifva stämningen, är detta uppfattningen hos en stor del af Sveriges folk, som jag har den äran att här representera. Jag är öfvertygad, att den gamla krutstänkta fanan ännu åtnjuter landets sympatier, och att, om den af Första Kammaren åter höjdes, *båda* skulle med vördnad saluteras af nationens flertal.

Jag yrkar bifall till första punkten i min reservation.

Herr Ekman, Carl: Det är verkligen icke nyttigt att komma så snart efter en talare, som uttryckt sina åsigter i ett så högstämdt anförande som det nästföregående, i synnerhet när man betraktar den föreliggande frågan endast och allenast ur rigtigt praktisk synpunkt; men efter som jag kommit i den ordningen och nu är den, som skall yttra mig, får jag finna mig i saken, sådan den är, och skall endast i några korta ord antyda min uppfattning af denna fråga. När vid förra riksdagen frågan om ordnande af landtförsvaret förevar i denna Kammare och man fann, huru olika åsigterna voro om det lämpligaste sättet att nå det eftersträfvade målet, så tog jag mig friheten yttra, att, enligt min åsigt, återstod icke något annat att göra än att noga bevara de tillgångar vi för närvarande ega för vårt försvarsväsende och att efter vår bästa förmåga söka att partielt utveckla och förbättra detsamma. Den åsigt, som jag då uttalade, hyser jag fortfarande, och jag tror, att ett sådant tillvägagående är nödvändigt ända till dess

att åsigterna inom landet rörande lämpligaste sättet att komma till ett slutligt ordnande af försvarsväsendet hinna att mera sammanjemka sig. Om följden af ett sådant tillvägagående slutligen kommer att blifva den att vårt nuvarande indelningsverk skall utgöra stammen för våra försvarskrafter, hvilket, så vidt jag kan se, icke kan ske utan ganska dryga kostnader, så skall likväl jag för min del ganska lugnt bidraga att betala dessa kostnader, så snart jag kan vara öfvertygad om, att derigenom vinnes denna förstärkning och förbättring i vårt försvar. Att deltaga i denna skrifvelse till Kongl. Maj:t, uttalande Riksdagens uppfattning om lämpligheten af en sådan organisation, kan naturligtvis den icke vara med om, som har uttalat och fortfarande hyser den föreställningen, att försvarsväsendet kan mera effektivt och för billigare pris ordnas på annat sätt. För min del tror jag, att om man skall söka bibehålla de tillgångar, vi nu hafva för försvaret, och söka utveckla och förbättra dem, i sammanhang dermed åtskilliga lindringar blifva behöfliga; men för min del kan jag icke bifalla några lindringar annorlunda än i sammanhang med en verklig förbättring af försvarsväsendet och jag väntar i detta afseende framställningar från Kongl. Maj:t, som ensam kan utreda i hvad mån lindringarne kunna vara berättigade, med fästadt afseende på de öfriga anspråken för försvaret. Till följd af hvad jag nu i korthet yttrat kan jag således för det närvarande icke i denna fråga framställa något annat yrkande än afslag.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Herr Nyström: Jag anhåller blott att i korthet få angifva, huru jag, för min del, anser den nu förevarande frågan böra lösas. Herrarne hörde, när frågan om grundskatterna var före, att jag var en ifrig motståndare till afskrifningen af desamma, men i denna punkt deremot är jag mycket för eftergifter. Jag anser nemligen, att roterings- och rustningsbördorna tillväxt i så betydlig grad, sedan knektekontrakten upprättades, att denna Kammare icke kan underlåta att med betydliga lindringar hjelpa den klass, som bär detta indelningsverk. Jag anser vidare, att knektekontrakten äro på sätt och vis brutna genom beväringsinstitutionens införande, och att man måste se till, att de, som bära bördan, också tillerkännas någon lindring för denna beväringsinstitutions införande och utveckling. Och skulle man tänka sig, såsom det varit föreslaget, att den skulle utvecklas så, att öfningstiden skulle ökas till tre gånger eller åtminstone dubbelt mot hvad den nu är, så måste man vara beredd på att göra eftergifter i afseende på roteringsbördan, ty då kontrakten säga, att den, som håller soldat, är fri från vidare utskrifning för sina söner och dräng̊ar, som behöfvas för jordbruket, så följer ock, att man icke kan ohejdadt utsträcka beväringens öfningar och andra skyldigheter utan betydliga lindringar. Ehuru jag således är för betydliga lindringar för rust- och rotehållare — och jag skulle kunna vara för ännu större sådana, än Utskottet föreslagit — så kan jag dock i närvarande stund icke biträda Utskottets förslag, ty jag anser att ett så vigtigt förslag bör komma från regeringen. Derför måste jag ock yrka afslag på Utskottets hemställan.

Beträffande Herr Casparssons reservation, så skulle jag önska att

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

kunna instämma i densamma i alla dess delar, men då hvad som der förekommer, utom i första punkten, afser att nu definitivt lösa åtskilliga frågor om eftergifter åt rust- och rotehållare, och man väntar ett kongligt förslag inom ett eller ett par år, så anser jag denna fråga om eftergifter äfven kunna anstå, till dess det stora förslaget framkommer, så att regeringen kan taga försvarsfrågan i sin helhet i öfvervägande. Derföre kan jag icke nu gå längre, än att instämma i Herr Casparsons yrkande i första punkten, men jag vill derjemte uttala såsom ett önskningsmål, då intet förslag nu blifvit väckt af regeringen, att den vid framläggande af det förslag, som till följd af Herr Casparsons berörda yrkande möjligen kan komma till stånd, ville samtidigt framkomma med förslag till beväringsöfningarnes förlängning, dock icke i närvarande tid mera än till dubbelt mot hvad de nu äro. Särskildt skulle jag önska, att i sammanhang dermed äfven ställdes frågan om införande af landstorm, ty jag tror att landet skulle kunna tåla en sådan anordning under den närmaste tiden och äfven ingå på den, och jag anser, att man icke bör spänna bågen för hårdt och fordra ett för långt utsträckt värnpligtssystem, utan fortgå på den basis, man har, och utveckla hvad man har, med tillägg af landstormen. Dermed vore dock något vunnet, och jag tror det vara alldeles nödvändigt, att frågan om beväringsinstitutionens utveckling förekommer samtidigt med frågan om förstärkande af indelningsverket. Resultatet af det förslag, hvilket framställdes till 1880 års Riksdags behandling, rörande beväringsöfningarnas utsträckning, visar tydligt, att icke frågan om indelningsverket kan blifva bifallen i Andra Kammaren, derest man icke kan lemna några eftergifter för hvad den ökade beväringsskyldigheten fordrar.

Jag anser öfver hufvud, *att* indelningsverket bör förbättras genom kortare tjenstetid, ökad skolundervisning och förbättrad ställning för afgående, vare sig genom deras förseende med jord, pension eller andra anställningar; *att* beväringsinstitutionen bör förbättras genom ökad öfningstid, dock ej för närvarande till mera än dubbelt; *att* landstorm bör införas; *att* ny bevillningsförordning bör införas, grundad endast på inkomstbevillning, denna inkomst må komma från hvad som helst, hvarigenom alla finge deltaga efter samma grund i statens alla tyngder; *och att* staten bör ersätta rust- och rotehållarne t. ex. två tredjedelar af kostnaden för rustnings- och roteringsbesvärens utgörande, bestämd antingen genom entreprenad eller ock på annat sätt.

Jag yrkar således afslag å Utskottets hemställan, men bifall till Herr Casparssons reservation i första punkten.

Herr Mankell: Jag skall försöka att vara kort och att icke upprepa något af hvad, som förut blifvit yttradt.

För den ifrågavarande lindringen tala, enligt min åsigt, samma fyra skäl, som jag hade äran framhålla vid föregående sammankomst, nemligen att kompromissen för tillfället kan anses hafva upphört eller åtminstone vara hvilande; att den ifrågasatta lindringen hvarken löser eller binder — utan lemnar Kongl. Maj:t och Riksdagen fria händer att sedermera besluta sig för den ena eller andra utvägen; vidare att denna lindring måste anses behöflig med afseende å jordbrukets stora skattebördor; och slutligen att penningar finnas i statskassan för

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

dess genomförande. Men dertill kommer i afseende på indelningsverket den särskilda omständigheten, att rust- och rotehållarnes förpliktelser på senare tider i så hög grad blifvit utkräfda och förökade, att man knappast kan säga, att denna tillökning i bördorna uppväges genom den föreslagna lindringen.

Jag ber härefter få fästa mig vid den af Friherre Palmstierna och Herr Casparsson afgifna reservationen och särskildt deri innehållna förslaget om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Här framhålles indelningsverkets reglering och fixering såsom ganska lätt utförbara, eller åtminstone möjliga åtgärder; och dessa ord »*fixering* och *reglering*», de utgöra den trollformel, med hvilken indelningsverkets anhängare söka försvara dess bibehållande, då de blifvit trängda in i sina sista förskansningar. Men låtom oss tillse, om dessa åtgärder äro praktiskt möjliga.

Är meningen att göra bördan för alla rusthåll och rotar till en för alla lika och samma, så låter sig sådant visserligen säga; men säkert är, att största delen af de orättvisor i skatteväg, som nu öfverklagas, då komma att qvarstå. Detta inses bäst, om man erinrar sig, hvad Herr Friherre Klinckowström redan antydt, nemligen den olika godheten hos de särskilda rotarne och rusthållen. Den är så vexlande, att man knappast kan angifva någon norm, än mindre något medeltal för densamma. Jag behöfver blott anföra några få exempel, hvilka äro kända af alla, som deltagit i försvarsfrågans behandling. Taxeringsvärdet för rusthållen vexlar från 5,000 till 483,900 kronor. För rotarne vexlar det mellan 2,300 och 173,000 kronor. På samma sätt är det med de årliga kostnaderna för hvarje rote, äfven om man håller sig inom samma regemente. Vid Jönköpings regemente uppgår den högsta kostnaden för rote till 513 och den lägsta till 65 kronor. Vid Vestgöta regemente vexlar kostnaden mellan 480 kronor och 84 kronor. Om nu meningen skulle vara att nedsätta kostnaderna till ett bestämdt, fixt belopp, till exempel 100 kronor, såsom i Herr Abelins förslag af år 1869, hvad blefve då följden? Jo, att de rotar, som hafva de största kostnaderna, finge ofantliga lindringar, kanhända ända till tre fjerdedelar eller fyra femtedelar af kostnadernas belopp, då deremot de svagaste rotarne, hvilkas kostnader ej uppgå till 100 kronor, icke finge någon lindring alls, och de öfriga svaga rotarne endast mindre lindringar. Nu är dock troligt, att just de rotar, som hafva de största kostnaderna, äro de rikaste, och att de, som hafva de minsta kostnaderna, äro de fattigaste. Och äfven om så icke vore förhållandet, så torde dock de enkla siffror, som jag anfört, utvisa, att en ytterlig ojemnhet kommer att qvarstå, så att man knappast kan säga, att skattebördorna, blott de blifva fixerade och reglerade, också blifva lättade. En utväg finnes visserligen att åstadkomma en rigtigt fördelad lättnad, nemligen om man rättar nedsättningen efter det relativa förhållandet emellan de årliga kostnaderna och taxeringsvärdet, så att de rotar, som hafva de största kostnaderna i förhållande till sitt taxeringsvärde, få den största nedsättningen. Men jag hemställer, om detta kan vara praktiskt utförbart? Regleringen måste då verkställas rote för rote å alla de 26,000 nummer, som tillhöra armén, oafsedt flottans; och icke blott

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

för en gång, utan då jordegendomarne ändra värde, måste den verkställas periodiskt, åtminstone för hvart tionde år. Det är med denna reglering och fixering samma förhållande, som med den förut omordade fixeringen af grundskatterna; men denna blir mycket orättvisare. Dessutom befarar jag, att om man skall försöka att på sådant sätt, rote för rote, lätta och reglera indelningsverket, så blir detsamma derigenom upprifvet.

Är det deremot fråga om en afskrifning, då kan man åsätta roten ett fixt belopp, såsom i Herr Kammarrådet Andersons afskrifningsförslag är åsyftadt. Det gäller i sådant fall en börda, som småningom försvinner, och då betyder det ej så mycket, om beloppet är mer eller mindre rättvist beräknadt. På samma sätt, då fråga blott är om lindringar, såsom nu är förhållandet. I sådant fall behöfver man icke fästa allt för stort afseende vid rotarnes olika godhet.

Äfven om man skulle lyckas fixera och reglera indelningsverket, så qvarstår likväl i alla fall den stora orättvisa, som man först och främst vill hafva bort: att nemligen roteringsbördan företrädesvis hvilar på den opriviligierade jorden, det vill säga på ett taxeringsvärde af omkring 1,200,000,000 till 1,300,000,000 kronor, då deremot den öfriga jorden är i mer eller mindre mån härifrån befriad.

Men detta är icke allt, utan samtliga öfriga skatteföremål blifva äfven fortfarande befriade från bördan. Kan det vara skäl att, då man vill genomföra en för framtiden beståndande reform, qvarlemna så många orättvisor?

Det enda förslag i denna väg, som ur kameral synpunkt skulle förtjena att tagas i betraktande, är det, som innehålles i Herr Friherre Klinckowströms motion vid förra riksdagen, der det åtminstone föreslås, att indelningsverkets börda skall fördelas på alla beskattningsföremål. Detta är rättvist. Huruvida det derjemte blefve möjligt att genomföra den af motionären ifrågasatta inrättning af torpen och sålunda gifva institutionen militärisk användbarhet, det lemnar jag derhän. För min del tror jag ej derpå.

Jag har aldrig varit någon fiende till indelningsverket. Tvärt om. I mina yngre år har jag hyst den förhoppningen att, om jag så får säga, en reparation af indelningsverket skulle vara möjlig. Men jag har fått tillfälle att deltaga i nästan alla förhandlingar och utredningar, som varit å bane i afseende på denna sak, dels såsom riksdagsman, dels såsom sekreterare, dels i annan egenskap; och jag har derunder kommit till den orubbliga öfvertygelsen, att, hvilka försök man än må göra till indelningsverkets reformerande, så skall man stöta på en mängd praktiska svårigheter, som göra saken omöjlig. Denna öfvertygelse är icke grundad på lösa hugskott eller på förutfattade åsigter, utan på ett samvetsgrant aktgifvande på alla de förhållanden, som jag kunnat finna hafva inflytande på frågan. Jag tager mig derför friheten bedja dem, som tro på en förbättring af indelningsverket, att afstå derifrån; äfven om Kongl. Maj:t, för händelse af en skrifvelses aflåtande, skulle vilja göra ett försök dertill, så skulle han inom kort tid komma till samma öfvertygelse, nemligen att saken är praktiskt omöjlig. För öfrigt har jag intet yrkande att göra.

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

Herr vice Talmannen: Då jag nu fått ordet i denna fråga, anhåller jag att först, i likhet med två föregående talare, få fästa Kammarens uppmärksamhet på det ytterst oegentliga i den form, som Stats-Utskottet gifvit sin framställning. Motionärerna A. P. Danielson och Ola Månsson hafva ganska rigtigt delat sin framställning så, att de först föreslagit, att från och med 1885 hvarje rust- och rotehåll erhåller en lättnad i rust- och roteringsbesvären, uppgående till tio procent af besvärens uppskattade medelvärden, samt sedermera i en särskild punkt, att anslag beviljas å ordinarie stat för berörda ändamål. Men Stats-Utskottet har sammanfört båda dessa punkter, så att man knappast kan säga, att Stats-Utskottet har svarat på hufvudsaken, utan i stället för att göra frågan till hvad den är, eller en fråga om lindring eller ändring i knektekontrakten, har Stats-Utskottet sökt gifva den en uppställning, som om den vore en statsregleringsfråga. Jag ville hoppas, att i denna uppställning icke ligger någon afsigt, men har i allt fall icke kunnat underlåta att redan nu fästa Kammarens uppmärksamhet på denna oegentlighet och uttala min protest mot ett sådant sätt att söka förändra en frågas grundlagsenliga beskaffenhet.

Hvad sjelfva saken beträffar, så synes af den föregående diskussionen vara alldeles gifvet, att bifall till Stats-Utskottets förslag icke kan komma i fråga, och för min del kan det icke heller falla mig in att yrka något sådant, men då en reservant här beredt Kammaren tillfälle att vidhålla den åsigt, som Kammaren förut omfattat, och uttala sig till förmån för ordnande af indelningsverket i förening med lättnader för rust- och rotehållare, så vidt sådant sker i sammanhang med förbättringar af försvaret, kan jag för min del icke underlåta att biträda denna framställning och kommer derföre att rösta för reservationen.

Friherre von Kræmer: Det gäller som regel vid infanteristrid — och jag har ju varit infanterist — att man skall begagna sig af den betäckning, som erbjuder sig. Händelsen har gjort, att jag här har blifvit försedd med en betäckning, och jag skulle kunna bakom densamma undandraga mig att uttala mina tankar om denna punkt. Jag har nemligen i slutet af detta betänkande antecknat att jag icke deltagit inom Utskottet i behandlingen af denna punkt. Det är dock icke min sed att begagna mig af sådana tillfälligheter för att icke tillkännagifva, hvad jag menar i saken, så mycket mer, som jag beklagar denna tillfällighet och gerna skulle velat deltaga i afgörandet för att hafva fått uppställa en bestämd fordran inom Utskottet på förbättringar i motiveringen. Jag afser härmed just samma fraser, som till en början af Herr Abelin och sedermera af flere andre talare blifvit påpekade å sid. 9, derom, att så väl Kongl. Maj:t som Riksdagen skulle förklarat indelningsverket numera skola öfvergifvas. Det heter: »Ur denna synpunkt sedt, vill det förefalla Utskottet mindre lämpligt, om vid en tidpunkt, då så väl Kongl. Maj:t som Riksdagen förklarat sig anse indelningsverket böra afskaffas — — —;» samt längre ned: »men då sjelfva institutionen redan nu är af båda statsmakterna såsom grundval för vårt försvar utdömd — — —.» Det är helt enkelt icke sant! Jag ansåg derföre nödvändigt att få antecknadt, att jag icke deltagit i

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

frågans behandling, men det var också endast för denna motivering och alls icke för beslutets skull, som jag gjorde denna anteckning. Förbättringen i motiveringen åter hade varit lätt verkställd. Genom att å sid. 9 utesluta från och med de på fjerde raden uppifrån förekommande orden: »Förefunnes skäl för en dylik åtgärd, borde — — —» till och med de på raden 9 nedifrån förekommande orden: »blefve förspilde», jemte ändring af ett par ord i det derpå följande stycket, hade motiveringen äfven till denna punkt kunnat göras till hvad jag vågade kalla motiveringen till punkten A., en neutral motivering. Sedan jag nu förutskickat denna anmärkning om min ställning till motiveringen, får jag säga, att i afseende på det slut, hvartill Utskottet kommit, instämmer jag deremot helt och hållet med Utskottet. Man har här skildrat det slut, hvartill Utskottet kommit, såsom en bygynnelse till att afskaffa indelningsverket. Mine herrar! Efter mitt förmenande — och det är just detta, som föranleder mig att sluta mig till Utskottets förslag — är tvärt om detta förslag det första steget till att verkligen göra ett allvarligt försök till att rädda indelningsverket! Jag tager nemligen för alldeles gifvet, att om man låter indelningsverkets börda, sedan den nu så allmänt erkännes vara ojemnt tryckande och sedan det erkännes, att det är otidsenligt, att den hvilat endast på vissa klasser med andra klassers fritagande, om man låter, säger jag, detta missförhållande orubbadt stå qvar, så, trots alla gamla rötter, som indelningsverket har, i allmänna föreställningen, och trots dess militära förtjenster såsom stamtrupp passande för *våra* förhållanden, trots allt detta kommer det att störtas vid nästa eller näst derpå följande allvarsamma anlopp mot detsamma, det är min bestämda öfvertygelse! Enligt mitt förmenande är derföre enda sättet att rädda indelningsverket såsom militärisk institution det, att taga bort dess ojemnt tryckande skattesida. Jag återkommer till hvad jag i fjor sade: att indelningsverket har en skattesida och en militärisk sida. Man påstår, att dessa oupplösligt hänga tillsammans. Efter mitt förmenande är detta på intet vis förhållandet. Jag vill med ett enkelt exempel illustrera min mening. Om Kongl. Maj:t satte ett helt regemente på vakans, så vore den militära sidan borta; men skattesidan voro orubbad och ominskad qvar; men om deremot den nu föreslagna lättnaden af tio procent skulle beviljas och sedermera ytterligare sådana, till dess slutligen hvarje rotehållare erhölle full ersättning för sina besvär enligt tabellen, då vore skattesidan borta, men hvem kan neka, att regementet fortfarande funnes qvar med identiskt samma soldater, försedda med samma bostäder och oförändradt samma vilkor som förut? Det vore blott *kostnaden*, som vore öfverflyttad på statsbudgeten, det vill säga på alla medborgare i stället för att den nu trycker på endast *en* klass. Det är således mycket lätt möjligt att skilja mellan den militäriska sidan och skattesidan af indelningsverket. Som jag nu tror, att det icke är för *oss* möjligt att åstadkomma en effektiv stam af militäriskt värde på annat sätt, än genom att bibehålla och utbilda indelningsverkets militära sida, så är det just derföre jag anser det vara vödvändigt att gå den påträngande tidens fordringar till mötes i afseende å jemkningar i den ekonomiska sidan af indelningsverket; ty annars störtas indelningsver-

ket såsom militärisk institution med och genom dess ekonomiska orättvisa.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Man skall möjligen, liksom en talare här i dag, invända, att hvad som här är föreslaget är en åtgärd, som strider mot 80 § Regeringsformen och innebär ett rubbande af indelningsverkets »hufvudgrunder», såsom det heter i sagda paragraf; men efter mitt förmenande är detta icke förhållandet, just emedan indelningsverket har, såsom jag här sökt framställa, två af hvarandra oberoende sidor och emedan, efter mitt förmenande, skattesidan skulle kunna till och med helt och hållet tagas bort, utan att indelningsverket såsom militärisk institution derigenom rubbades. Nu åter anser jag obestridligt, att det militära är det alldeles enda hufvudsakliga i indelningsverket, och att derföre det, som ej berör den militära sidan af indelningsverket, ej kan sägas beröra dess »hufvudgrunder».

Jag ber dessutom få påpeka att understöd och lindringar alldeles icke äro främmande för denna institution. Till och med Karl XI, indelningsverkets skapare, har medgifvit understöd i mångfaldiga fall. Jag skall emellertid blott anföra några exempel på dylika understöd, som jag antecknat mig till minnes ur 1868 års den s. k. lindringskomiténs betänkande. Der anföres å sid. 48 och de följande bland annat, att Skaraborgs regemente erhöll af Karl XI en rotehjelp af 18 tunnor spanmål. Södermanlands regemente erhöll af samma konung icke mindre än 1 tunna per rote och denna spanmål utgår ännu i denna dag till belopp af 1,200 så kallade knektetunnor. Kronobergs och Kalmar regementen erhöllo ett understöd, som utgår med 123 tunnor spanmål för Kronobergs län, och 13 tunnor för Kalmar län, hälften råg och hälften korn efter medelmarkegång. Vid Vestmanlands regegemente hafva 932 rotar fått ett anslag af 1 tunna per rote, men detta anslag är dock icke numera så betydligt, ty det bestämdes att lösas efter den tidens gångbara värde till ett pris af 3 daler silfvermynt för hvarje tunna, till följd hvaraf hela understödet, genom ofördelaktiga myntförvandlingar, nu utgår med endast 699 kronor årligen. Härförutom hafva 585 rotar vid detta regemente erhållit ett understöd af 1 tunna spanmål per rote, af hvilket understöd en del tilldelats rotarne in natura, medan en del löses efter samma gamla värde af 3 daler silfvermynt tunnan. Nerikes och Vermlands regementen fingo sig tillerkända räntan af ett antal så kallade »åttingar» ($^1/_8$-dels hemman), hvilka icke indelats i rotarna, och utgjorde detta understöd 1868 för Nerikes regemente 4,084 kronor och för Vermlands 13,262 kronor. Slutligen hafva vi det stora exemplet, att hela rusthållet fått frinjuta räntan, hvart rusthåll af rusthållshemmanet. Lindringar och bidrag från statsverkerket äro sålunda på intet vis främmande för indelningsverket, men, skall man troligen invända, allt detta är medgifvanden, lemnade redan vid, eller straxt efter, indelningsverkets första, definitiva upprättande. Men äfven från nyare tider har man exempel härå. Då Bohusläns regemente medelst kontrakten af 1783 och 1862 förändrades från rusthålls- till rotehållsregemente medgafs, att hvarje rotenummer skulle af de till rusthållen förut anslagna augmentsräntor få behålla 7 riksdaler 50 öre. Norra och Södra Skånska infanteriregementena, hvilka först till följd af 1810 års Riksdags beslut om extra rotering 1811

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

upprättades, och der derföre denna alldeles nya börda kändes särdeles tung, tillerkändes rotehållarne, efter klagomål, en s. k. rotejemknings-ersättning af 468 tunnor spanmål, hvilken ersättning löses efter markegång. Häraf framgår sålunda att det icke från början var, och icke ens på allra senaste tider ansetts vara mot indelningsverkets natur stridande att, när man finner bördan för tryckande, bevilja rust- och rotehållarne understöd. Herr Casparsson har frågat, hvad det skulle tjena till att bevilja denna lindring af 10 procent, då efter några år effekten deraf skulle vara försvunnen? Mot detta hans förmenande, att verkan af ett sådant, ej obetydligt bidrag som 10 procent af nuvarande rustnings- och roteringsbördans beräknade penningvärde kunde, genom penningens fallande värde, efter några år vara utplånad, bevisar väl bättre än något annat, huru högeligen påkalladt det är, att rust- och rotehållare, utan något vidare uppskof, få åtnjuta någon lättnad, motsvarande den, som tillkommit dem, hvilka utgöra grundskatt, genom 1869 års författning, på grund hvaraf grundräntorna förvandlades till fixt penningevärde och derföre allt sedan dess äro i verkligheten i sjunkande, under det att rustning och rotering, som in natura utgöras, deremot både sedan dess betydligt stigit i penningvärde, och alltjemt äro inbegripna i hastigt stigande. Jag anser sålunda det nu ifrågasatta understödet ur alla synpunkter berättigadt och särskildt icke stridande mot institutionens natur, liksom jag icke heller anser frågan beröra 80 § Regeringsformen, då regementena lemnas orubbade qvar.

Friherre Klinckowström har på det skarpaste sätt klandrat Utskottets förslag i afseende på de för rusthåll eller rote vid de olika regementena bestämda särskilda värden. Jag får till svar härå blott påpeka, att Utskottet, om det för sitt förslag i det hänseendet klandras, så klandras det i godt sällskap. Först hafva dessa särskilda värden föreslagits af Kammarrådet Anderson i hans, såsom auktoritet erkända betänkande af 1874, sedermera hafva de upptagits af skattekomitén och i Kongl. Maj:ts proposition till 1883 års riksdag och slutligen hafva de granskats af Särskilda Utskottet vid förra riksdagen och äfven af detsamma antagits. Friherre Klinckowström ville att man i stället skulle lemna 10 procents lindring åt hvarje rote, sedan man räknat ut hvad kostnaden för hvarje särskild rote kunde gå till. Detta sätt att beräkna ersättningen ansåg han vara ett »Columbi ägg». Jag ber att få erinra i afseende å den bekanta anekdoten om Columbus och ägget, att Columbus fick det att stå endast genom att slå sönder detsamma. Det är på samma sätt med Friherre Klinckowströms nämnda projekt, det är nog endast afsedt att slå sönder saken, ty det är ju klart, då så många års undersökningar erfordrats för att komma till ett medelvärde, per regemente, skulle nästan oberäkneligt många ytterligare år och undersökningar erfordras för att finna hvarje särskild rotes värde. Ett sådant förslags mening kan ju naturligtvis ej vara annan än att göra hela saken omöjlig? Det är så långt ifrån, att sättet att antaga ett medelvärde för hvarje regementes rotar eller rusthåll kan vara klandervärdt, som Kammarrådet Anderson till och med i sitt betänkande ansett att man möjligen skulle kunnat antaga medelvärden för hela armén, hvilka han sid. 72 i sitt betänkande anser hade kunnat bestämmas till 150 kronor för hvarje rote vid roterade infanteriet, 320

kronor för hvarje rusthåll vid rusthållsinfanteriet och 400 kronor för rusthållskavalleriet o. s. v.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Hvad Herr Casparssons reservation angår, är den i många afseenden tänkvärd, i synnerhet skulle den så varit, om den kunde hafva några praktiska följder. Äfven jag anser att indelningsverket i några detaljer behöfver förbättras. Särskildt är det ju en militärisk skandal, att det finnes icke mindre än 3,606 så kallade indragna och anslagna, vakanta nummer? Vid en sådan reglering som den, hvilken Herr Casparsson omtalat, kunde tagas i betraktande, huruvida icke nämnda vakanser kunde komma att utgöras effektivt, och förslaget är mig ur denna synpunkt mycket tilltalande, men, såsom han ock sjelf erkände, hans förslag kan nu icke blifva *Riksdagens* beslut. Ett antagande af hans reservation, hvarigenom Kamrarne skulle stanna i olika beslut, som ej skulle kunna sammanjemkas, vore derföre blott att nu undanskjuta frågan. Jag anser det derföre ofantligt mycket bättre att göra något positivt, om ock litet, och detta sker genom att ingå på Utskottets förslag. Må man besinna faran af att icke nu, i tid göra något medgifvande. Må det tillåtas mig att nyttja en bild: när manometern på en ångmaskin angifver ett ångtryck, som nalkas det högsta tillåtna, t. ex. 75 skålpund per qvadrattum, då är det allt skäl att öppna säkerhetsventilen, och ej vänta tills trycket går upp till 80 skålpund eller kanske deröfver. *Då* rusa nog alla till för att få upp ventilen; men då är det ofta för sent och den då vidtagna åtgärden påskyndar ofta endast explosionen!

På samma sätt med denna fråga. Bättre att göra någon liten eftergift nu genast i afseende på bördorna, ty, gör man det icke, kommer en stund, då trycket blir sådant, att den militära sidan af denna institution faller med den ekonomiska, och jag beklagar, när den dagen kommer. För min del har jag velat söka undvika detta genom att i tid medgifva en lindring i indelningsverkets skattesida. Det är af detta skäl, och emedan jag upprigtigt önskar rädda indelningsverket såsom militärisk institution, som jag sluter mig till Utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall, rent bifall!

Herr Lindhagen: Då det förslag, som föreligger i denna punkt, står i ett så nära samband med det förslag, som redan är af Kammaren afslaget, hade jag icke tänkt att uppträda och yttra mig i denna fråga; men då det på allvar yrkats bifall till den reservation, som blifvit afgifven af Friherre Palmstierna och Herr Casparsson, har jag funnit mig uppmanad att, så långt jag förmår, söka gendrifva denna reservation. Det var ju gifvet, att den strid, som här utkämpades vid förra riksdagen, skulle lemna åtskilliga efterdyningar i den nu förda diskussionen. Vi hafva sålunda fått höra talas om »folkmötena», om det »gamla goda indelningsverket» o. s. v. Här har yttrats förebråelser mot Stats-Utskottet derför, att Utskottet uttalat det omdöme, att indelningsverket vore utdömdt. Man erkänner visserligen att så varit förhållandet vid några tillfällen, men anser, att denna dom återtagits genom det beslut, som fattades i Maj månad nästlidne år. Här tjenar det icke till något att inlåta sig i tvist om hvilka som i detta afseende hafva rätt, huruvida indelningsverket *är* utdömdt eller

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

ej; men hvar och en måste inom sig göra sig förtrogen med huruvida han anser att indelningsverket *bör* utdömas eller icke. För min del har jag redan uttalat mig i denna sak och jag vidhåller fortfarande min mening, hvarvid jag stöder mig visserligen icke på någon som helst egen militärisk erfarenhet, men på utredningar och förklaringar från fullt kompetenta män, samt på hvad som ligger i sakens egen natur. Hvad som emellertid är visst under alla förhållanden är att, om man vill upprätthålla och skydda indelningsverket, icke sker det genom att uppgifva de tillgångar, hvarpå det skall ega bestånd, på sätt Utskottet föreslagit.

Det har yttrats förebråelser mot en talare, derför, att han skulle hafva beskylt reservationens förfäktare att göra sig skyldiga till försvarsnihilism. Om jag ej uppfattade denne talare orätt, föllo hans ord icke så, utan hans mening var att reservanterna och deras medhållare arbetade försvarsnihilismen i händerna, och uti detta omdöme vågar jag instämma. Jag kan ej se annat än att beslutet om en skrifvelse till Kongl. Maj:t under närvarande förhållanden, hvarigenom det hade lyckats att få Första Kammaren att med en obetydlig majoritet uttala det omdöme, att vårt försvar bör grundas på indelningsverket, skulle inverka störande på försvarsfrågans utveckling, och sålunda vore något, hvarigenom man arbetade dem i händerna, som ej vilja hafva något förslag alls. Den ene af reservanterna, Herr Casparsson, har emellertid sagt, att det ligger ofantlig makt uppå, att Första Kammaren beslutar en sådan skrifvelse, på det att landet måtte få veta Kammarens ställning till frågan, och att en sådan skrifvelse skulle vara af stor betydelse. Jag lemnar betydelsen derhän, men att skrifvelsen skulle väcka ofantligt uppseende, derom är jag öfvertygad; ty att Första Kammaren nu skulle för sin del, med den skiljaktighet i åsigter, som här finnes, vilja taga på sitt ansvar att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, uttryckande den bestämda åsigt att vårt försvar bör grundas på indelningsverket, det skulle vara i hög grad vilseledande och skulle sätta Kammaren i en högst egendomlig dager. Herr Casparsson har också åberopat, att vi äro ett fantasirikt folk och att vi böra vid försvarets ordnande taga hänsyn till våra historiska traditioner. Men det är icke med fantasien vi skola försvara oss, och om vi följde våra traditioner upp till deras första början, skulle vi komma dertill att det vore med klubbor och yxor eller med ännu mer primitiva vapen som vi skulle värja oss. Det är något helt annat, om man under den mellantid, som erfordras för att förena meningarna om ett förslag till försvarets ändamålsenliga ordnande för framtiden, söker af den närvarande, på indelningsverket grundade arméorganisationen göra allt hvad man kan, än att genom antagande af reservationen söka slå fast indelningsverket såsom grundval för försvaret äfven för framtiden. Jag står i denna fråga på samma ståndpunkt som Herr Ekman och kommer till samma resultat som han. Att nu, sedan man afslagit den ifrågasatta lindringen i grundskatterna, tänka på att bifalla förslaget i hvad det afser rustnings- och roteringsbesvären, förefaller mig orimligt, och att upptaga reservationen såsom Kammarens beslut, anser jag obetänksamt. Det återstår då icke annat än rent afslag.

Det har sagts från reservanternas sida att, om Första Kammaren

verkligen vill något i försvarsfrågan, skall den också uttala sin mening, och således, om den vill fota försvaret på den grund, som vid förra riksdagen föreslogs, äfven uttala detta. För min del anser jag, att Kammaren icke bör under nuvarande förhållanden göra ett sådant uttalande; det vore enligt mitt förmenande lika lättsinnigt som att biträda reservationen. Jag yrkar afslag på Utskottets förslag.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Herr Björnstjerna: Efter den utgång, som första punkten i detta betänkande fick i lördags, lärer det icke vara tänkbart, att denna punkt kan af Kammaren bifallas, och jag kunde således inskränkt mig till att förena mig med dem, som yrkat afslag. Hvad emellertid reservanternas skrifvelseförslag beträffar, kan jag icke finna annat än att äfven motståndarne till indelningsverket skulle kunna förena sig derom.

Det är ett faktum, att indelningsverket för närvarande utgör den förnämsta delen af vårt försvar och jag fruktar, att det äfven kan påstås vara ett faktum, att vi icke på lång tid hafva utsigt att få något annat. Det är väl då tid på, att man söker göra hvad man har så lämpligt som möjligt. Detta är förenligt med en god hushållning och det finnes nu ganska betydliga tillgångar inom indelningsverket, utan att man behöfde pålägga nya bördor, genom hvilka tillgångars anlitande indelningsverket skulle kunna väsentligen förbättras. Jag nämner endast de flera tusen båtsmansnummer, som äro obehöfliga för flottan. Om man öfverflyttade dessa till armén, finge man i alla delar af landet stam för att exercera och införlifva beväringen. Endast detta vore en stor fördel, och hvarför icke antaga detta, då tillgångar finnas? Hvarför låta tiden gå och stå med händerna i kors, utan att göra något för att förbättra hvad man har? Jag frångår icke, genom att tillstyrka Herr Casparssons förslag, de åsigter, jag förut uttalat många gånger, att det enda sättet för Sverige att kunna försvara sig är att bygga försvaret på ett fullständigt utveckladt värnpligtsystem. Jag frångår visst icke denna åsigt, men jag anser att, då vi nu icke kunna få detta, så måste vi göra så godt som möjligt utaf det, vi hafva.

Jag skulle önska att i detta skrifvelseförslag äfven stode uttalad en önskan, att Kongl. Maj:t samtidigt måtte framlägga en ny beväringslag, och äfven om den icke innehöll något om längre öfningstid och icke ålade nya bördor, men vore så beskaffad, att man kunde komma att hålla reda på den nuvarande beväringen och kunde tvinga den att fullgöra de skyldigheter, den genom lagen är ålagd att fullgöra, så vore ändå något vunnet. Men jag är öfvertygad, att Kongl. Maj:t icke förlorar denna vigtiga fråga ur sigte, och det torde derför ock vara öfverflödigt, att Riksdagen yttrar sig härutinnan. Kongl. Maj:t är ju icke förhindrad att, i förening med det förslag, reservanterna begära, framlägga proposition om ny beväringslag, och då beror det på Kamrarna att antaga den eller icke. Det är således icke nödigt att i skrifvelsen framhålla detta. En liten ändring skulle jag önskat i Herr Casparssons skrifvelseförslag, att nemligen orden »till näst instundande riksdag» toges bort. Jag vet icke, om Kongl. Maj:t är i tillfälle att så hastigt inkomma med det förslag, som ifrågasatts,

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

men för att icke splittra meningarna, skall jag inskränka mig att yrka bifall till hvad Herr Casparsson vid denna punkt föreslagit.

Grefve Mörner: Det har i Utskottets betänkande icke utan skicklighet, utan snarare med för mycken skicklighet, påståtts, att rustningsbesväret skulle vara en form för utgörande af grundskatt. Derjemte har en talare anfört, att roteringsverket hade två sidor, en skattesida och en militärisk sida, hvarigenom denna institution äfven göres till ett skatteförhållande. Alla prestationer till staten kunna i viss mening sägas vara skatter, men hvad man egentligen menar med skatt kan dock aldrig passa in på indelningsverket. Roteringen har kommit i stället för utskrifningarna, men det har icke inverkat på de så kallade grundskatterna. Folket slapp ifrån en svår tunga, utskrifningen, som den tiden medförde oro och ganska svåra bekymmer. Samme talare anförde vidare, såsom skäl för att indelningsverket vore ett skatteförhållande, att kronan anslagit vissa tunnor spanmål, olika för olika regementen, såsom understöd och rotehjelp, men detta bevisar icke det ringaste, ty roteringsverket infördes af Karl den elfte ingalunda genom något maktspråk, utan till följd af underhandlingar i provinserna, och der dessa underhandlingar icke på annat sätt kunde föras till ett lyckligt slut eller konungen fann billigheten så fordra, medgafs dylikt understöd. Dessa bidrag hade emellertid icke i anseende till emottagaren den ringaste gemenskap med grundskatterna.

Hvad rustningsbesväret angår, veta vi att Karl den elfte, då han lät verkställa reduktionen, från en mängd personer, hvilka kommit i besittning af kronans gods, tog, tyvärr, per fas et nefas igen en stor del hemman och lade dem till kronan. Då gjorde han dem till kronohemman och af dessa hemman bildades de allra flesta rusthåll. Då han således hade dessa hemman i sin makt, kunde han bestämma hvilka vilkor han helst behagade och han lät icke binda sig i anseende till deras forna grundskatter. Rustningen fastställdes, och der rusthållshemmanen efter företagen granskning och med anledning deraf påförd s. k. ränta icke funnos ega den godhet, att denna nu stadgade s. k. ränta uppgick till ett belopp, som utvisade att hemmanet vore af den förmånliga egenskap, att rustningen af detsamma ensamt kunde bestridas, lemnade staten fyllnad genom anslag af augmentshemman, hvilkas räntor rusthållsstammen fick åtnjuta såsom bidrag. Att rusthållen sedermera fått, med ledning af rustningsuppskattningen och den till följd deraf åsatta förmenta ränta, till skatte köpas, är en eftergift af kronan, och hemmanen förändrade derigenom icke sin ställning såsom rusthåll. Gör man nu dessa rustningsbesvär till grundskatter och grundskatterna i öfrigt komma att tagas bort, så är det klart att det går så mycket lättare att påyrka att äfven rustningen bör försvinna.

Besynnerligt nog får man höra, och man kan icke annat än blifva högst förvånad deröfver, att personer, som i högre grad hafva deltagit i angelägenheter rörande försvarsväsendet, ändock så högeligen förgäta huru dermed sig förhåller. En ärad talare på kronobergsbänken behagade yttra, att roteringen vidhäftar den oprivilegierade jorden, men att frälset vore derifrån fritt. Det var ett skarpt påstående och som

man undrar öfver, att det kunde framkomma. Den, som sjelf har frälsejord, vet, att så icke är förhållandet; han vet mer än väl, att frälset har rotering och soldater, fastän vi, som ega frälsejord, icke ansett oss böra klaga deröfver.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Det rättmätiga eller ens nyttiga uti åtgärden, att man nu skulle bevilja en afskrifning, kan jag icke förstå, lika litet som andra talare kunnat begripa den. För mig framträder ganska tydligt, att om man en gång börjar, så kommer det att fordras mera, ty icke kan det gerna tänkas, att dessa 10 procent skulle anses vara till fyllest. Jag läser här, att denna lindring skulle försona oss med olägenheterna af indelningsverket. Denna lindring skulle för en rote t. ex. vid Södermanlands regemente, der jag har mina soldater, utgöra — 13 kronor om året! Ja, Gud nåde mig, så stursk är jag, att den lindringen frågar jag icke efter, och jag tror, att så blir förhållandet med de allra fleste af rotehållarne. De komma att säga: hvad är det der för en obetydlighet; för staten kan den dock sammanlagd ju blifva en stor summa; lida vi verkligen orättvisa, så är det ett hån mot oss att komma och bjuda en sådan der lindring. Jag kan derföre icke se någon anledning, något skäl till att antaga detta förslag. Man säger, att man skulle bibehålla armén på rotarne, men att staten skulle betala hela kostnaden derför. Hvad derigenom skulle vinnas, begriper jag sannerligen icke. Man klagar ju nu öfver, att soldaten är för mycket jordbrukare eller torpare, men då skulle ju ändock detta förhållande komma att fortfara, äfven sedan kostnaden satts på statsverket att utgå af statsmedel. Det tror jag för öfrigt icke medför någon fördel. Då vill jag hoppas, att man kan hitta på bättre utvägar att använda statsmedel för att få ett bättre försvar. Jag är icke någon beundrare af indelningsverket. Jag vill väl, att blågula fanan skall svaja högt buren, men kan icke begripa, att det nödvändigt behöfver ske framför indelta trupper, utan jag tror, att landets försvar är bättre och kraftigare ordnadt, om dess invånare sluta sig till allmänna värnpligten, redo att sjelfva utgöra sitt försvar och icke blott upplåta bostäder åt landets försvarare, utan äfven med sina egna personer kämpa för det landet, de skola värja och värna. En i väsentligaste mån värfvad stam anser jag dock sämre än indelningsverket, äfven om på papperet denna stam skulle tyckas vara väl uträknad och bestämd.

Hvad nu angår det förevarande förslaget, kan jag icke förlika mig dermed, utan måste derpå yrka afslag. Det är från min ståndpunkt helt naturligt, då, såsom jag sade i fjor och nu upprepar, indelningsverket för mig icke har värde längre, än så länge jag vet, att icke något bättre försvar kan beredas. Att man då under tiden söker göra det bästa möjliga af det, finner jag vara med nytta och god ordning öfverensstämmande, men icke vill jag, att man skall inlåta sig närmare derpå än hvad som är behöfligt, då jag tror, att den dag skall komma, då man inser nödvändigheten af ett annat och bättre försvarsväsen och kommer att arbeta derför.

Jag vet icke, om jag bör ingå på några ord, som en talare på jönköpingsbänken här yttrat och som rörde mig personligen. Jag nästan tvekar, ty jag hörde icke början, men den ärade talaren lärer tagit upp några ord, som jag vid ett föregående tillfälle skulle hafva

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

sagt, och hvarmed han lärer förmenat att jag om hans framställning yttrat mig ogillande. Men jag menar att det var intet ogillande; jag endast uttalade en förvåning öfver hans kamerala kunskaper, som hvarken jag eller troligen någon annan menniska egde motsvarighet till. En sådan förvåning öfver hans kamerala kunskaper var ju snarare en hyllningsgärd än något annat, och hvad han i dag yttrat har ingalunda minskat häpnaden för ett kameralt vetande, som lemnat sådana upplysningar om thignarmännens åtnjutna säterifriheter, grunden derföre och lättheten att återkräfva de prestationer thignarmännen för friheterna utgjort. Det är en förundran jag egnat honom, intet annat.

Såsom sagdt måste jag sluta med att yrka afslag på den nu föreliggande punkten.

Grefve Sparre: På samma skäl, som jag för några dagar sedan yrkade afslag å Utskottets hemställan i punkten A, ber jag nu få yrka afslag å Utskottets hemställan i föreliggande punkt. Jag tror nemligen, att frågorna komma i en origtig kronologisk ordning, om man tager skattefrågan först och försvarsfrågan sedan. Ty jag tror, att, om man önskar försvarsfrågans lösning, man måste hålla på en annan ordning mellan frågorna.

Men lika litet som jag kan ingå på Utskottets förslag uti i fråga varande punkt, lika litet kan jag instämma i den reservation, som af Herrar Friherre Palmstierna och Casparsson är afgifven, och detta af samma skäl. Här föreligger visserligen icke en skatteafskrifning, men det föreligger ett löfte om en fixering och reglering af bördan på billiga grunder, hvilket efter min förmening betyder absolut detsamma. Det står nemligen i motiveringen på 33 sidan: »med fästadt afseende på den tillökning i rustnings- och roteringskostnaden, som vållats rust- och rotehållarne af den under senare år inträffade betydliga stegring i arbetslöner och varupris, borde derjemte, enligt Utskottets tanke, regleringen och fixeringen ega rum efter så billiga grunder, att derigenom, jemväl utöfver den lättnad, som uti sjelfva åtgärden, såsom sådan, innefattas, någon ytterligare lindring rust- och rotehållarne bereddes.»

Om jag efter ordalagen tyder detta, så förefaller det mig, som om statens uppoffring måste genom bifall till reservationen blifva högre, än de nu föreslagna 10 procenten, och således gäller samma skäl, som jag anfört mot dessa 10 procent, äfven om den af reservanterna gjorda hemställan.

Den ärade talaren på uplandsbänken yttrade mot oss, som förra året hyste en annan mening än han, att, om det vore vår mening, att det i fjor framlagda förslaget åter skulle läggas till grund för ett blifvande, borde vi öppet uttala det. Han sade tillika, att han lifligt uttalat sig för indelningsverkets bibehållande: men ser jag på reservationen, hvad finner jag der? Det står visserligen i klämmen, bland annat följande: »att, å ena sidan, rustnings- och roteringsbördan lindras och, så vidt möjligt är, till beloppet fixeras, och å andra sidan institutionen göres så lämplig för sitt militära ändamål, som förhållandena och indelningsverkets befintliga tillgångar kunna medgifva.»

Men i motiveringen träffar jag några mycket försigtiga ord: »och då indelningsverkets fortbestånd under en tilläfventyrs icke så alldeles

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

kort tid sålunda är en eventualitet, som icke bör lemnas ur sigte» o. s. v. Kan man säga, att en reservation, som innehåller detta i motiveringen, talar varmt för indelningsverket? Der talas ju om, att indelningsverket möjligen skall kunna fortfara ännu någon tid, men icke mera! Jag tror dock, att det är lika rätt å hans sida att icke uttala sig bestämdt om en försvarsorganisation, som det är från vår sida, ty försvarsfrågan föreligger icke nu; det är nu endast en skattefråga, som behandlas. Han sade äfven, att det skulle ligga stor makt uppå, att Första Kammaren bifölle reservationen och sålunda uttalade sig för indelningsverket. Men om ett bifall till reservationen af Första Kammaren skulle anses såsom ett sådant uttalande, så måste väl Andra Kammarens beslut att bifalla Stats-Utskottets förslag, lemnande reservationen, hvarå äfven der yrkades bifall, utan afseende, få anses såsom ett uttalande i motsatt rigtning mot reservationen. När då frågan kommer till Kongl. Maj:t, så finnes ett uttalande af Första Kammaren i en och ett af Andra Kammaren i annan rigtning och Kongl. Maj:t får då den värdefulla upplysningen, att båda Kamrarne hysa olika mening. Det är all den nytta jag kan se deraf.

Men det står ytterligare i reservationen, att »tidpunkten för frågornas lösning må hända icke vore att inom den närmaste framtiden förvänta», och då jag icke kan tänka mig, att reservanterne med orden *den närmaste framtiden* afse innevarande riksdag, ber jag för min del få säga, att hvarje uttalande, der det kan skymta fram en tanke, att man kan skjuta undan försvarsfrågan, kan jag för min del icke vara med om, ty vi måste framför allt hålla på att försvarsfrågan snart måste lösas. Vi hafva ärft den från den gamla ståndsrepresentationen och trots alla svårigheter måste vi föra den framåt mot dess lösning, och jag tror, att hvarje uttalande, som ej framhåller detta, är för försvarsfrågan ytterst farlig. Jag får derför anhålla om rent afslag å såväl Stats-Utskottets förslag som å Herrar Palmstiernas och Casparsons reservation och tror mig dermed bäst befrämja fosterlandets väl.

Friherre af Ugglas: Beträffande den nu föredragna punkten trodde jag icke, att man behöfde spilla många ord för att motivera ett yrkande om afslag. Af det beslut, denna Kammare härom dagen fattade angående grundskatterna, synes gifvet böra följa, att äfven denna punkt afslås. Jag ansåg detta så gifvet, att jag icke ens ämnade begära ordet, och jag skulle icke heller hafva gjort det, så vida icke frågan om den skrifvelse, som i den mycket omordade reservationen finnes antydd, blifvit af åtskillige talare så varmt framhållen; det är mot denna skrifvelse, som jag för min del ber att få inlägga en gensaga.

Hvad innehåller då denna skrifvelse, om man nemligen läser den rätt? Jo, ingenting annat, än att Första Kammaren skulle afgifva been bestämd opinionsyttring rörande den grund, på hvilken Första Kammaren önskar, att vårt försvar skall byggas. Man har visserligen sökt förringa betydelsen af skrifvelsen, i det man sagt, att dermed endast afsåges att söka vinna de förbättringar i indelningsverket, som erfordrades, så länge detta bibehölles, men jag ber att få hänvisa Kammarens ledamöter till det varma försvar, som reservanten sjelf afgifvit för sin reservation, likasom till en annan ärad ledamots — äfven denne

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

en varm vän af indelningsverket. Af båda dessa anföranden framgår tydligt, att reservationen i sjelfva verket afser, att Första Kammaren uttala sin åsigt och mening om den grund, på hvilken vårt försvar skall byggas. Är nu, jag tillåter mig fråga det, Första Kammaren verkligen beredd att afgifva en sådan bestämd opinionsyttring? För min del får jag säga, att jag visst icke är det, helst jag tror, att, när en gång den dag randas, då Sveriges försvar skall blifva i någon väsentlig mån förstärkt, sådant icke kommer att ske på indelningsverkets grund, utan håller jag snarare fortfarande före, att försvaret kommer att byggas på den rent fosterländska grunden af en utsträckt värnpligt. Med en sådan uppfattning är det för mig åtminstone omöjligt att biträda förslaget om en skrifvelse, som går i annan rigtning. Detta hindrar ju icke, att under den, jag befarar det, långa tid, som kommer att förflyta, innan denna fråga får sin slutliga lösning, de förbättringar, som kunna i afseende å indelningsverket utföras, må ega rum, men derom är det icke — jag upprepar det — reservationen handlar, utan den handlar verkligen icke om annat, än att vi nu skola uttala oss för en bestämd åsigt om den grund, på hvilken vårt försvar skall för framtiden byggas. Jag ber, att Kammaren, innan den fattar sitt beslut i denna fråga, måtte, hvar och en ledamot för sig, noga pröfva, huruvida han verkligen är så fast i sin öfvertygelse derom, att han anser sig böra genom en opinionsyttring från Första Kammaren liksom inleda Kongl. Maj:t att framkomma med ett nytt förslag i en gifven rigtning. För min del tror jag sådant skulle i närvarande ögonblick vara — rent ut sagdt — lättsinnigt handladt, och jag vågar det icke, utan anhåller på dessa i korthet anförda skäl, att Kammaren behagade afslå den nu förevarande punkten.

Friherre De Geer af Finspong: Indelningsverket hvilar på knektekontrakten och andra dermed likartade uppgörelser. Dessa kunde med något skäl kallas för kontrakt, derför att de icke innefattade endast en af staten gjord pålaga, nemligen rustnings- och roteringsbesväret, utan äfven en försäkran, att, då dessa besvär fullgjordes, de rustnings- och roteringsskyldige skulle vara befriade från vidare utskrifning; och detta ansågs på den tiden, då kontrakten uppgjordes, för en så stor fördel, att allmogen i allmänhet med tillfredsställelse ingick på den nya anordningen. Ännu i dag utgör denna försäkran, så vidt den skall respekteras, ett hinder för staten att ordna sitt försvar efter nutidens grundsatser, det vill säga med anlitande af värnpligten för sin armé äfven under fredstid. Staten har visserligen ostridigt en juridisk befogenhet att lagstifta om värnpligten huru den vill utan afseende på indelningsverket, men om den vill följa rättvisa och billiga grundsatser i sin lagstiftning, bör den ihågkomma, att de rust- och rotehållsskyldiges besvär icke hvila på någon annan rättsgrund än just dessa kontrakt och att dessa sålunda böra respekteras i sina ömsesidiga bestämmelser. I jemnbredd med den värnpligt, vi hafva infört, och som består i fem åldersklasser beväring och trettio dagars öfning under fredstid, har man derför också medgifvit väsentliga lindringar i indelningsverket, såsom befrielse från rekrytering under krigstid, skyldighet att bekläda den indelta soldaten och att underhålla honom vid mötena m. m.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

sådant. På den vägen är jag för min del icke obenägen att fortgå, och om regeringen finner något partielt steg böra tagas i försvarsfrågan och vill föreslå någon förbättring i vår värnpligtslag, så, äfven om den icke inför någon ökad öfning under fredstid utan endast större ordning och flera åldersklasser, skulle jag gerna vilja medgifva så stora och kanske större lindringar, än som här blifvit af Utskottet föreslagna, men att utan all förbättring i värnpligtslagen göra några betydligare eftergifter skulle jag anse vara från statens sida oklokt, på samma gång som jag anser en köpslagan i detta fall fullt berättigad, då det är fråga om debet och kredit i samma kontrakt.

På dessa grunder kan jag hvarken biträda Utskottets förslag eller den reservation, som här har blifvit framställd. En talare här har visserligen sagt, att Kongl. Maj:t i allt fall är oförhindrad att samtidigt med dessa i reservationen föreslagna lindringar taga värnpligtslagen i öfvervägande, men i sådant fall synes det mig, att den i reservationen föreslagna skrifvelsen borde uttrycka just detta, som jag anser vara det väsentligaste.

Herr Anderson, Albert: Då grundskatterna samt rustningen och roteringen såsom skatteformer betraktade stå i ett mycket nära samband med hvarandra, och då frågan om en afskrifning af grundskatterna fallit, kan jag för min del ej annat än rösta för afslag äfven å denna punkt, som afser beredande af vissa lättnader i rustnings- och roteringsbesvären. Jag gör det så mycket hellre, som det här i första punkten, i fråga om rustningen och roteringen samt båtsmanshållet, gäller afskrifning af $^1/_{10}$ och i de efterföljande punkterna är fråga om eftergifter till icke ringa belopp, hvadan eftergifterna för det berustade kavalleriet skulle uppgå till sammanlagdt öfver $^1/_4$ och för det berustade båtsmanshållet till $^1/_5$ af hela bördan.

Medan jag har ordet, ber jag att få yttra något om den af Friherre Palmstierna och Herr Casparsson afgifna reservationen. Det Särskilda Utskott, som vid 1877 års riksdag hade att behandla då föreliggande frågor rörande vårt försvar, yttrade bland annat, att efter de vidt omfattande krigen i början af vårt århundrade hafva krigshärarnes storlek betydligt ökats, och att krigen i våra dagar fordra icke allenast stora utan äfven väl krigsbildade härar. Min öfvertygelse är, att dessa yttranden äro lika sanna nu, som när de nedskrefvos, och jag ber härvid att också få påpeka en annan omständighet. Den oerhörda utveckling, kommunikationsmedlen i senare tider erhållit, sätter en fiende i stånd att hemsöka vårt land med vida större härar nu än förr, likasom den också gör det möjligt att vida hastigare än förut kunna förflytta dem inom våra landamären. Dessa omständigheter kunna vi omöjligen låta bli att taga i betraktande, då det är fråga om vårt försvar. Vi måste nemligen söka rätta detta efter våra grannars anfallsförmåga. Men om vi skulle öka vår armé så, att förhållandet bibehölles, skulle under fredstid kostnaderna för oss blifva allt för stora. Derför gäller det för oss vid hvarje reorganisation af vårt härväsen att göra detsamma så billigt som möjligt i fred och så kraftigt som möjligt i krig. Kan man nu på indelningsverkets grund nå ett sådant mål? Hittills har indelningsverket varit lika dyrt i fred

Angående rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

som i krig, och man har nära nog haft flera soldater i fred än i krig. Man skall, heter det, kunna upphjelpa det medelst reserver, men detta hindrar den långa tjenstetiden, som nu är 20—25 år, ty denna gör, att man icke har några afskedade tjenstbara soldater att tillgå såsom reserv. Vilkoret skulle således vara att förkorta tjenstetiden högst betydligt och nedsätta den åtminstone till 10 år. Detta åter medgifver icke indelningsverket såsom institution betraktadt. Af detta skäl kan jag för min del således icke vara med om den föreslagna skrifvelsen.

I öfrigt förekommer i denna skrifvelse, att »rustnings- och roteringsbördan, bör lindras och, så vidt möjligt är, till beloppet fixeras», och hvad de ärade reservanterna dermed mena, finner man af ett yttrande på sid. 33, der det heter: »En reglering af dessa besvär, hvarigenom gränserna för rust- och rotehållarnes prestationer noga bestämdes, och en fixering af prestationerna till vissa belopp, hvarutöfver staten iklädde sig alla erforderliga uppoffringar, skulle icke allenast medföra en väsentlig lättnad för rust- och rotehållaren, som dymedelst komme i åtnjutande af samma förmån, som redan kommit grundskattegifvarne till del, eller att han, i stället för ett obestämdt och ständigt stigande onus, finge att räkna med en till beloppet noga bestämd och oföränderlig skattebörda, än äfven medföra den fördel för staten, att denne, utan att behöfva befara att hos rust- och rotehållarne framkalla berättigadt missnöje, kunde af indelningsverkets tillgångar draga all den nytta, som förhållandena medgifva.»

Nu har en motionär i Andra Kammaren, Herr Jöns Rundbäck, äfven han indelningsvän, uttalat den åsigt i sin motion (N:o 91):

»att rekryteringen under fredstid i regeln verkställes vid alla indelta regementen och corpser såsom hittills af vederbörande rust- eller rotehållare, mot det att staten, för hvarje gång ny karl insättes för ett nummer, betalar halfva rekryteringskostnaden, samt att, i fall nämnda kostnad öfverstiger 100 kronor, och rust- eller rotehållaren vid sådant förhållande icke vill sjelf besörja rekryteringen, denna då öfvertages af vederbörande befäl, mot det att roten eller rusthållet betalar 50 kronor i rekryteringsafgift.»

Således ligger i denna fixering af rustnings- och roteringsbördan, att staten skall i sista hand öfvertaga rekryteringen, och det är just en sådan bestämmelse, man har fruktat i de många förslag till förbättring af vårt försvar, som hittills blifvit framlagda. Men om ett sådant förslag komme till stånd, hvilka påföljder skulle det föra med sig? Jo, det är helt naturligt, att då rotehållaren i sådant fall icke behöfde frukta, att legan skulle drifvas upp i det oändliga, utan blott hade sitt gifna belopp att betala, så skulle han, så fort ske kunde, minska torpens areal till det minsta möjliga. I knektekontrakten är nu i allmänhet bestämdt, att soldaten skall hafva $^1/_2$ tunnland åker och 2 sommarlass hö, men om detta förslag ginge igenom, finge soldaten i stället för ett torp troligen föga mer än en backstuga.

Af alla dessa skäl kan jag för min del icke vara med om denna skrifvelse utan måste anhålla om rent afslag.

Herr Casparsson: Jag har blifvit uppkallad af de anmärkningar, som af åtskillige talare blifvit gjorda mot mitt skrifvelseförslag.

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Jag vänder mig då först mot Stats-Utskottets ärade ordförande, äfven om jag dervid skulle nödgas att något litet uppenbara Stats-Utskottets hemligheter, ty det finnes hemligheter i Stats-Utskottet lika väl som inom postverket, ehuru de äro af lika litet farlig beskaffenhet å båda hållen.

Inom Stats-Utskottet har det blifvit stadgadt, att reservationer skola afgifvas inom 48 timmar, men i så stora och vigtiga frågor som denna medgifves i allmänhet icke så lång tid, utan reservationerna måste då afgifvas, att jag så må säga, knall och fall. Vid sådant förhållande hade jag ingen annan utväg än att upptaga den motivering, som var af Utskottets afdelning alternativt föreslagen, och denna motivering var just uppgjord så, att den skulle kunna tillmötesgå den olika mening, som hos de tre ledamöterna på afdelningen från Första Kammaren gjort sig gällande. Motiveringen blef derför försigtigare, än hvad jag skulle hafva gjort den, om jag ensam skulle hafva stått för densamma. Men motiven äro, såsom sagdt, icke blott mina utan äfven de tre ledamöternas från Första Kammaren i Utskottsafdelningen.

En talare på stockholmsbänken har sagt, att ett antagande af detta förslag skulle vara detsamma som att arbeta försvarsnihilismen i händerna. Det förvånar mig, att en person med hans juridiska bildning kan säga, att det innebär nihilism att veta hvad man vill. Att *icke* veta hvad man vill, är en negativ ståndpunkt; men att *veta* hvad man vill kan väl aldrig få namn af nihilism. Samme ärade talare sade, att man icke kan grunda vårt försvar på indelningsverket. Jag vill blott fråga: hvad vill han då grunda försvaret på? Om blott han eller någon annan kunde uppgifva någon annan *säker* grund att bygga försvaret på, så skulle jag gerna vara med om att uppgifva indelningsverket. Men någon sådan grund har han ej kunnat uppgifva, ty den ärade talarens yttrande om att bygga vårt försvar på »*klubba och yxa*», såsom han uttryckte sig, var väl blott en bild, framkallad af hans humoristiska fantasi. Det yttrades vidare, att det skulle vara lättsinnigt att bifalla reservationen, och att jag sålunda skulle hafva framlagt ett lättsinnigt förslag. Deremot ber jag blott få anmärka, att med den stora erfarenhet, talaren har inom andra områden, har han dock icke någon lång erfarenhet i riksdagsmannagöromål, och jag vågar tro, att min adertonåriga verksamhet såsom riksdagsman icke med skäl kan gifva någon anledning att beskylla mig för lättsinne. Snarare skulle man då kunna beskylla mig för ett allt för starkt fasthållande vid det gamla än för lättsinne.

Han yttrade äfven, att ett anslutande till reservationen skulle vara att fastspika indelningsverket. Jag får bekänna, att jag aldrig kunnat fatta, att en reglering af indelningsverket skulle vara att fastspika detsamma. Hafva våra grundskatter blifvit fastspikade, derför att de år 1869 reglerades? Tvärt om! Först efter fixeringen har yrkandet på afskrifning fått rigtig fart. En fastspikning af indelningsverket kan icke ega rum, så vida icke en reglering deraf blir så tillfredsställande, att ingen sedan vill röra dervid. Skulle indelningsverket blifva på det sättet regleradt, då blefve det visserligen fastspikadt, men detta skedde ju i sådant fall af fri vilja.

En talare bakom mig har talat om omöjligheten af en reorganisa-

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

tion af vårt försvar på indelningsverkets grund och han har särskildt fäst sig vid uttrycket att det skulle regleras och, »*så vidt möjligt är*», till beloppet fixeras.

Ur detta temligen oskyldiga uttryck har han gjort en lång deduktion och kommit till den slutsatsen, att följden skulle blifva, att staten skulle nödgas öfvertaga rekryteringen, och genom att staten öfvertoge rekryteringen skulle soldattorpen minskas.

Förhållandet är emellertid, att som hästanskaffningen icke kan bestämmas, så har man sagt »så vidt möjligt är», ty skyldigheten att remontera är en sak, som icke kan fixeras. Detta är från reservanternas sida den enkla meningen med dessa ord, hvaraf man nu har gjort en så betänklig sak. Den ärade talaren sade vidare, att följden häraf skulle blifva, att torpen skulle försvinna, och blott backstugorna stode qvar. Hvad de senare beträffar, så tror jag icke, att det vore någon fara dermed, ty om man läser den svenska krigshistorien, så finner man att Uplands regemente har skrifvit bland de vackraste bladen deri, och dessa soldater hafva dock, mine Herrar, till största delen blott backstugor.

Hvad sedan beträffar indelningsverket såsom grund för vårt förförsvar, så utgör det indelta knekte- och båtsmanshållet för närvarande 32,549 nummer, och när man nu letar efter möjligheten att kunna få en duglig stam för beväringen, så har det alltid förvånat mig och förefallit mig besynnerligt, att man vill bortkasta denna stam, som är fullt tillräcklig för sitt ändamål. Jag tror mig icke träda grannlagenheten för nära, då jag här anför ett yttrande af en framliden svensk statsman, en bland de få statsmän, vi under senare tider egt, om med detta ord menas, att förståndets klarhet är parad med viljans kraft.

När det nya representationsförslaget var före, vände sig en af de tveksamme till denne man och sade: jag fruktar, att om detta förslag antages, kommer den första verkan deraf att blifva, att grundskatterna och indelningsverket afskaffas.

Denne statsman, som då i sin egenskap af Konungens rådgifvare var en af de förnämsta verkande krafterna vid förslagets genomdrifvande, svarade då: ja, derom är jag fullkomligt öfvertygad, att man kommer att göra de största ansträngningar för att bortskaffa både grundskatter och indelningsverk, och man skall *synas* lyckas, men när man skall uppställa alternativet, hvad som skall sättas i stället, då kommer man att hänga upp sig.

Ja, mine herrar, I som viljen afskaffa indelningsverket, ställen I upp alternativet. Då skall jag buga mig och medgifva, att jag haft orätt; men till dess detta skett håller jag på mitt förslag.

Herr Törnebladh: Den siste ärade talaren ville från sig afvärja den beskyllning, som af Stats-Utskottets ordförande blifvit mot honom rigtad, nemligen att främja försvarsnihilismen. Så vidt jag kunde fatta yttrandet och så vidt jag instämmer deri, kunde detta icke afse annat än det *resultat*, som skulle uppkomma, i händelse skrifvelseförslaget antoges, icke *syftemålet* med detta skrifvelseförslag.

I det fallet förmodar jag, att motståndarne stå på samma ståndpunkt. Hvar och en önskar att få det som han anser vara bäst, men

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

hvad resultatet beträffar, så torde det lätt kunna hända att det utfaller annorlunda än syftemålet, och i det afseendet ber jag att särskildt få åberopa just skrifvelseförslagets egna ord för att sedan tolka och ur dem draga en mening, som, förslagsställaren omedvetet, leder i sjelfva verket just till främjande af nihilismen. Det är följande ord: »att rustnings- och roteringsbördan lindras och, så vidt möjligt är, till beloppet fixeras, och å andra sidan institutionen göres så lämplig för sitt militära ändamål som förhållandena och indelningsverkets befintliga tillgångar kunna medgifva». Allt beror således derpå, hvad *förhållandena* och indelningsverkets *befintliga* tillgångar kunna medgifva, och der kan det hända att man ställer upp ett alternativ så beskaffadt, att det långt ifrån att motverka nihilismen i sjelfva verket allt mer och mer för hvarje år bidrager att nära den föreställningen, att dessa militära tillgångar äro tillräckliga för att betrygga vårt försvar. Det nämndes äfven af den ärade talaren, att de 32,549 nummer, som finnas, skulle vara tillräckliga. Ja, de kunna vara tillräckliga såsom *stam*, men en stam ensam är icke tillräcklig, och en stam med den nuvarande beväringen är icke heller tillräcklig. Då gäller frågan: kunna vi med bibehållande af indelningsverket få omkring denna stam — förutsatt att den *duger* såsom stam — en sådan värnpligts- eller beväringsarmé, som är behöflig för att försvara vår sjelfständighet? Detta är hvad *förhållandena* skola besvara. Dessa förhållanden ligger det ju i viss och ganska väsentlig mån inom Riksdagens befogenhet att bestämma, och jag misstänker, att Riksdagen icke skall för framtiden göra förhållandena sådana, som den ärade reservanten önskar få dem. Jag respekterar naturligtvis i det afseendet hans öfvertygelse, men det *kan* dock hända, att den blågula fana, som vi i farans stund skola höja, väl kommer att höjas, men på ett sådant sätt, att vi icke veta hvilka och huru många som skola kämpa under densamma.

På dessa skäl och med åberopande för öfrigt af hvad som här yttrats mot förslaget yrkar jag afslag å den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande moment blifvit yrkadt dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag derå och bifall det förslag, som innefattades i mom. 1:o) af Friherre *Palmstiernas* och Herr *Casparssons* mot punten B i förevarande utlåtande afgifna reservation, dels slutligen afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på afslag å Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Reuterswärd* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits afslag å Utskottets hemställan och bifall till det förslag, som innefattades i mom. 1:o) af nyssnämnda reservation, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår mom. 1:o) af punkten B i Stats-Utskottets utlåtande N:o 33, röstar

Angående rustnings- och roterings-besvären. (Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet och bifalles det förslag, som innefattas i mom. 1:o) af Friherre Palmstiernas och Herr Casparssons mot punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 44.

Den fortsatta föredragningen af utlåtandet uppsköts till morgondagen.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de denna dag första gången bordlagda ärendena och sist de utlåtanden, som denna dag bordlagts för andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Stockholm, *K. L. Beckman*, 1884.